

Tatu Heinola

LUKSUSELÄMÄÄ TORNITALOSSA?

Terästammelan ja Tampereen Kannen Topaasin
asuntosuunnittelun analyysi

Kandidaatintyö
Rakennetun ympäristön tiedekunta
Iida Kalakoski
Olli-Paavo Koponen
Toukokuu 2021

TIIVISTELMÄ

Tatu Heinola: Luksuselämää tornitalossa? Terästammelan ja Tampereen Kannen Topaasin asunosuunnittelun analyysi
Luxury living in a high-rise building? Housing design analysis of Terästammela and Tampereen Kannen Topaasi
Kandidaatintyö
Tampereen yliopisto
Arkkitehtuuri TkK-tutkinto-ohjelma
Toukokuu 2021

Tämä tutkimus käsittelee Terästammelan asunosuunnittelua ja korkean profiilin kerrostalojen asunosuunnittelun muutoksia Tampereella vuosina 1990–2021. Tutkimus tapahtuu vertailemalla vuonna 1990 valmistunutta kerrostaloasuntoa syksyllä 2021 valmistuvaan kerrostaloasuntoon. Molemmista rakennuksista on valittu sen asunosuunnittelulle tyypillinen kolmio pohjapiirrosanalyysiin, jossa arvioidaan huoneistoja tila tilalta. Tutkimuksen pääpaino on Terästammelan asunosuunnittelussa, mutta kontekstin saamiseksi uudempaa kohdetta käsitellään myös paljon. Tällöin pystytään havainnoimaan, mitä muutoksia korkean profiilin kerrostalojen asunosuunnittelussa on tapahtunut Tampereella 31 vuoden aikana.

Terästammela on Tampereen Osmonmäessä sijaitseva 8-kerroksinen teräsrakenteinen asuinkerrostalo. Kohde oli vuoden 1990 asunotomessujen puhutuimpia, ja se sai mediassa paljon huomioita. Sen edistyksellisyyttä ja kokeilevuutta ylistettiin, mutta jälkeempäin se sai paljon kritiikkiä ”luksusominaisuuksista” ja myymättömistä asunnoista. **Tampereen Kannen Topaasi** on Uros Live-areenan yhteyteen valmistuva tornitalo, joka valmistuu syksyllä 2021. Topaasi rakentuu keskeiselle paikalle Tampereen rautatieaseman lähelle, ja kohde on ollut suuren julkisen keskustelun kohteena.

Työ jakautuu neljään osaan. Johdannossa esitellään Terästammela, tutkimusmenetelmät, työn rakenne ja lähteet. Seuraavassa luvussa esitellään lyhyesti Terästammelaan vaikuttaneet taustatekijät, kuten 1980-luvun nousukausi ja vuoden 1990 asunotomessut sekä kerrostalojen kehittyminen vuosina 1990–2020. Kolmannessa luvussa Terästammelan ja Tampereen Kannen Topaasin esimerkkikolmiot käydään läpi tila tilalta. Pohjapiirrosanalyysissä arvioidaan tilojen toimivuutta ja joustavuutta RT-korttien avulla sekä asunosuunnittelun elämyksellisyyttä.

Tutkimus osoittaa Terästammelan asunosuunnittelun olevan suurimmaksi osaksi laadukasta. Terästammela vastaa hyvin nykypäivän kaupunkiasumisen tarpeisiin, ja asunosuunnittelu mahdollistaa asumisen useanlaisille asukaskunnille. Nykystandardien perusteella Terästammela ei ole luksuskohde, ellei luksuksella tarkoiteta laadukasta ja väljästi mitoitettua asumista. Tampereen Kannen Topaasin asunosuunnittelussa löytyi Terästammela enemmän kritisoitavaa. Tilojen alimitoitus, pilarien keho sijoittelu ja joustavuuden puute olivat sen suurimpia ongelmia. Tutkimuksesta selviää, että 2020-luvulla Tampereen korkean profiilin kerrostalorakentamisessa asukkaita houkutellessaan laadukkaana asunosuunnittelun sijaan keskeisellä sijainnilla ja uusilla ominaisuuksilla. Tampereen Kannen Topaasin esimerkkiasunnossa on paljon 2010-luvun kerrostaloasuntojen tavallisimpia ongelmia, joten äärimmäisyyksiin viedyn tehokkuuden ongelmilta ei voi välttyä edes korkean profiilin kerrostaloissa.

Avainsanat: high-tech arkkitehtuuri, asunotomessut, Tampere, asunosuunnittelu, tornitalo

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO.....	1
1.1 Terästammela	2
1.2 Tutkimuskysymysten asettelu	4
1.3 Käsitteiden määrittely	5
1.4 Aineisto.....	6
1.4.1 Kirjallisuus	6
1.4.2 Pohjapiirrokset.....	7
1.4.3 Haastattelut	7
2. TAUSTA	9
2.1 Nousukausi.....	9
2.2 Vuoden 1990 asuntomessut.....	9
2.3 Kerrostalon suunnittelun kehittyminen 1990-2020	10
2.3.1 1990-luku.....	10
2.3.2 2000-luku.....	10
2.3.3 2010-luku.....	11
3. POHJAPIIRROSANALYYSI	12
3.1 Sisäänkäynti, eteinen ja käytävät.....	13
3.2 Oleskelutilat ja keittiö.....	15
3.3 Makuuhuoneet ja säilytystilat	19
3.4 Saniteettitilat.....	22
3.5 Parveke	25
4. JOHTOPÄÄTÖKSET	26
LÄHTEET	31
KUVALÄHTEET	33
LIITE 1: TERÄSTAMMELAN POHJAPIIRROS	34
LIITE 2: TAMPEREEN KANNEN TOPAASIN POHJAPIIRROS	35

1. JOHDANTO

Olen asunut Tampereen seudulla koko elämäni ajan, ja siten olen ajanut Terästammelan ohi satoja kertoja. Jos minulta olisi kysytty reilu vuosi sitten mielipidettä rakennuksesta, olisin luultavimmin sanonut sen näyttävän masentavan harmaalta toimistorakennukselta. Ystäväni kertoi myöhemmin, että rakennus onkin asuinkerrostalo, ja minun pitäisi katsoa tarkemmin sen omaperäisiä yksityiskohtia. Minulle tuli optimistinen olo, kun katselin teräslevyjen ja lasin runsasta käyttöä rakennuksen julkisivussa. Tajusin samalla, että en koskaan ollut pysähtynyt todella katsomaan rakennusta sen tarkemmin. Se hukkui Tammeelan harmaan monotonisen modernismin sekaan, vaikka kyseessä on täysin erilaisella ajattelutavalla suunniteltu rakennus. Rakennusta tutkiessani törmäsin jatkuvasti yhteen sanaan: luksus. Rakennusta pidettiin valmistuessaan luksuserkostalona, jonka huoneistot olivat omakotimaisia ja tekninen varustus ensiluokkaista.

Kerrostaloasuntojen pientyminen ja arkkitehtonisen laadun heikentyminen ovat olleet jo pitkään esillä mediassa ja keskusteluissa. Useimmiten kysymys on ollut pienimmistä asunnoista, joiden pinta-alat ovat laskeneet 2010-luvulla reilusti. Suurempia kerrostaloasuntoja rakennetaan suhteessa vähemmän kuin ennen, ja ehkä siksi niistä käsitellään vähemmän. Asuinkuntien toiveiden urbanisoituessa niin pienille kuin suuremmille asunnoille on entistä enemmän kysyntää keskustassa. Pienien asutokuntien lisäksi myös lapsiperheiden asumistoiveet ovat siirtyneet lähiöistä keskusta ja sen lähialueille (Happonen 2019). Urbanisoituminen näkyy myös Tampereella, jossa uusia kerrostaloja on kohonnut Ranta-Tampellaan ja rautatieaseman läheisyyteen. Puhutuimpia uusia kohteita ovat Uros Live-areenan yhteyteen rakentuvat tornitalot. Toista torneista, Tampereen Kannen Topaasia, on markkinoitu elämyksellisenä huippuasumisena keskusta-alueella. Topaasi muistuttaa Terästammelaa monella tapaa: molemmat kohteet edustavat aikansa modernia korkealaatuista kaupunkiasumista, ne ovat olleet paljon esillä mediassa ja tuoneet uudenlaisia vaihtoehtoja Tampereen kerrostaloasumiseen. Tästä asemasta mielenkiintoni heräsi, ja päätin tutkia molempia kohteita syvemmin.

Terästammela valmistui vuoden 1990 asuntomessuille, ja nyt rakennuksen valmistumisesta on yli 30 vuotta. Tänä aikana asumisen ihanteet ja rakentamisteollisuus ovat kokeneet merkittäviä muutoksia. Tämän tutkimuksen tarkoitus on arvioida, kuinka korkean profiilin kerrostalorakentamisen muutokset näkyvät Terästammelan ja vuonna 2021 val-

mistuvan Tampereen Kannen Topaasin asuntosuunnittelussa. Arvioin molempien kohteiden asuntosuunnittelua pohjapiirrosanalyysillä, jossa tarkastelussa on asuntojen toimivuus ja joustavuus. Tutkimuksesta selviää myös, minkälaisille asutokunnille esimerkiksi asunnot sopivat, ja miten rakennusten valmistumisen aikakausi näkyy suunnitteluratkaisuissa. Työ käsittelee pääasiassa Terästammelan asuntosuunnittelua, mutta ulkopuolisia tekijöitä, kuten rakennuksen arkkitehtuuria, ominaisuuksia ja nykytilannetta sivutaan lyhyesti taustoittamaan tutkimuksen lähtökohtia.

Työni on jaettu neljään osaan, jotka ovat johdanto, taustoitus, pohjapiirrosanalyysi ja johtopäätökset. Aloitan tutkielmani aiheen taustoituksella, jossa kerron 1980- ja 1990-luvun taitteen nousukaudesta ja sen ilmapiiristä, vuonna 1990 Tampereella pidetyistä asuntomessuista ja kerrostalorakentamisen muutoksista vuosina 1990–2020. Taustoitus on tärkeää, jotta voi ymmärtää, minkälaiseen aikaan Terästammela valmistui ja miten rakentaminen ja suunnittelu ovat muuttuneet sen jälkeisinä vuosikymmeninä.

Taustoituksen jälkeen tutkimuksessa siirrytään varsinaiseen asuntosuunnittelun arviointiin. Arvioin Terästammelan ja Tampereen Kannen Topaasin kolmioita tila tilalta, mitä pohjaratkaisuissa tapahtuu ja mitkä tekijät ovat vaikuttaneet suunnitteluratkaisun syntymiseen. Pohjaratkaisujen toimivuutta ja joustavuutta arvioin vertaamalla niitä RT-korttien antamiin suosituksiin.

Neljännessä osiossa kerron johtopäätöksistä, jotka syntyivät tutkimusprosessin aikana. Selvitän, miten kohteiden aikakausi näkyy niiden asuntosuunnittelussa. Luvusta löytyy yhteenveto pohjapiirrosanalyysissä löydetyistä havainnoista koskien asuntojen hyviä ja huonoja suunnitteluratkaisuja. Arvioin Terästammelan asuntosuunnittelun toimivuutta 30 vuotta sen valmistumisen jälkeen, ja pohdin, minkälaisille kohderyhmille Terästammelan ja Tampereen Kannen Topaasin esimerkkiasunnot sopivat.

Tutkimusaihe on rajattu siten, että työ ei käsittele syvemmin asumisen mielekkyyteen vaikuttavia ulkoisia tekijöitä, vaan pääpaino on asuntosuunnittelussa. Ulkoisilla tekijöillä tarkoitan kaikkea, mikä tapahtuu rakennuksen seinien ulkopuolella. Rakennuksen yhteistiloja ja porrashuonetta käsitellään lyhyesti, sillä ne liittyvät vahvasti asumiseen ja asunnon käytettävyyteen.

1.1 Terästammela

Terästammela on Tampereen Osmonmäen kaupunginosassa sijaitseva teräsrakenteinen asuinkerrostalo. Rakennus valmistui vuoden 1990 asuntomessuille ollen Suomen

ensimmäinen teräsrakenteinen asuinkerrostalo. Rakennuksen on suunnitellut arkkitehti Mikko Kaira Arkkitehtitoimisto 8 Studio Oy:stä. Rakennus oli 1990 asuntomessujen puhutuin kohde sen ollessa kokeellinen, radikaali ja erottuva matalamman Puu-Tammelan keskellä. (Tampereen kaupunki & A-Insinöörit Suunnittelu Oy 2012, s. 10.)

Hankkeen tavoitteena oli tarjota tilavia, korkealaatuisia ja nykyaikaisia kerrostalohuoneistoja keskusta-alueella. Rakennus on 8-kerroksinen ja koostuu kymmenestä huoneistosta. Rakennuttaja valitsi Terästammelan kohderyhmäksi varsin rajatun ihmisjoukon: keski-ikäiset tai vanhemmat korkeatuloiset henkilöt, jotka asuvat suuressa omakotitalossa. Hanketta pidettiin aikanaan luksuskohdeena, jossa oli useita moderneja ominaisuuksia, kuten lasitetut parvekkeet, ovipuhelin kameralla ja hissi, jolla pääsee autohalliin. Terästammelasta haluttiin tehdä helppo ja rikosturvallinen vaihtoehto, josta löytyi kuitenkin paljon omakotitalossa asumista muistuttavia piirteitä. (Suvanto 1990, s.15–16.)

Massoittelultaan Terästammela jakautuu kahteen torniin, joiden välissä oleva porrashuone yhdistää rakennuksen yhtenäiseksi massaksi. Porrashuone erottaa huoneistot toisistaan, joten asukkailla ei ole lainkaan seinänaapureita. Teräsrakenteiden käyttämisen takia suunnitteluvaiheessa kiinnitettiin erityistä huomiota äänieristykseen. Rakennuttajan tavoitteiden vuoksi huoneistot ovat mitoitettu tavallista asuntoa väljemmin. Huoneistojen koot ovat seuraavanlaiset:

- 3 kpl 2h+k+s 92-96m²
- 3 kpl 3h+k+s 101-104m²
- 2 kpl 4h+k+s (kaksikerroksinen) 180 m²
- 2 kpl 5h+k+s (kaksikerroksinen) 190 m²

Ulkomuodoltaan Terästammela ei pyrkinyt sulautumaan ympäröivään Puu-Tammelaan, vaan rakennuttaja halusi sen erottuvan alueen rakennusmassasta kohoavana maamerkinä. Rakennuksen muotokieli ja massoittelu on omalaatuinen. Teräsrakenteet ovat näkyvillä rakennuksen vaipan ulkopuolella high-tech arkkitehtuurin periaatteiden mukaisesti (kuva 1). Julkisivumateriaalina on käytetty sisääntulokerroksessa graniittilevyä ja ylemmissä asuinkerroksissa muovipinnoitettua teräslevyä. Lasinen porrashuone jäsentää rakennuksen massan kahteen torniin ja tekee massasta kevyemmän. Kohdetta on pidetty arkkitehtonisesti merkittävänä sen kokeilevan post-modernistisuutensa takia (Tampereen kaupunki & A-Insinöörit Suunnittelu Oy 2012, s. 9). Se on Tampereen ja myös koko Suomen rakennuskannan monimuotoisuuden kannalta tärkeä ja harvinainen

tapaus. En löytänyt perusteellisesta selvitystyöstäni huolimatta Suomesta muita asuin-kerrostaloja, joissa olisi verrattavissa olevia high-tech arkkitehtuurin periaatteita tai yksityiskohtia.

Kuva 1. Terästämmela kuvattuna Pohjolankadulta keväällä 2021. (Tatu Heinola)

1.2 Tutkimuskysymysten asettelu

Tutkimuksessa arvioidaan Terästämmelan asuntosuunnittelun laadukkuutta. Tutkimuskohteita verrattaessa saadaan selville, kuinka korkean profiilin kerrostalorakentamisen muutokset näkyvät Terästämmelan ja vuonna 2021 valmistuvassa Tampereen Kannen Topaasin asuntosuunnittelussa. Tampereen Kannen Topaasin pohjapiirroksot ovat mukana tutkimuksessa antamaan kontekstia kertoen, mihin suuntaan kerrostalojen asuntosuunnittelu on mennyt yli 30 vuoden aikana Tampereella. Topaasin esimerkki ei siis toimi malliesimerkkinä 2020-luvun tarpeita täyttävästä asuntosuunnittelusta, vaan kumpaakin pohjaratkaisua arvostellaan objektiivisesti. Analyysissä vertaillaan asuntoja, ja pyritään

saamaan selville, kummassa kohteessa on laadukkaampaa asuntosuunnittelua toimivuuden, elämyksellisyyden ja joustavuuden kannalta. Asuntosuunnittelun lisäksi tutkimuksessa sivutaan myös, miten Terästammelan rakennuttajan tavoitteet ja ennustettu kohderyhmä toteutuvat rakennuksessa. Asuntosuunnittelun tarkastelun jälkeen huomataan myös millaisille asukaskunnille Terästammelan ja Topaasin esimerkkiasunnot sopivat.

1.3 Käsitteiden määrittely

Asuntosuunnittelun laadukkuudella tarkoitetaan tässä työssä asuntojen toimivuutta, elämyksellisyyttä ja joustavuutta. Toimivuutta ja joustavuutta arvioidaan RT-korttien avulla. Elämyksellisyyttä on vaikeampi arvioida sen abstraktisuuden takia, mutta pyrin arvioimaan sitä itse mahdollisimman objektiivisesti.

Buduaari on pieni yksityinen naisen huone, jossa hän pystyy laittautumaan, vetäytymään ja ottamaan vieraita vastaan.

Korkean profiilin kerrostalo tarkoittaa tässä työssä keskusta-alueelle rakennettua asuinkerrostaloa, joka erottuu arkkitehtuurinsa puolesta merkittävästi aikansa tavallisesta rakennuskannasta, on rakennettu tavallista korkeammalla budjetilla ja on saanut osakseen paljon näkyvyyttä mediassa. Korkean profiilin kohteissa huoneistojen hinnat ovat usein merkittävästi korkeampia kuin tavallisissa kohteissa.

Omakotitalomaisuudella tarkoitan työssäni omakotitalossa asumiseen liitettäviä piirteitä, jotka eivät tavallisesti täyty kerrostaloasumisessa. Näitä ovat esimerkiksi asunnon tilavuus, suuret varasto- ja kodinhoitotilat ja hyvä ääneneristävyys.

Sisäiset tekijät tarkoittavat tässä työssä kerrostaloasumisen viihtyvyyteen ja sujuvuuteen liittyviä tekijöitä, jotka sijaitsevat rakennuksen sisällä. Tämänkaltaisia tekijöitä ovat esimerkiksi rakennuksen asuntosuunnittelu, porrashuone ja äänieristys.

Tampereen Kannen Topaasi (tai **Topaasi**) on Tampereen keskustassa sijaitseva asuinrakennus. Rakennus on yksi osa rautatien päälle rakentuvaa Uros Live-areenaa, jonka suunnittelusta vastaa puolanyhdysvaltalainen arkkitehti Daniel Libeskind toimistoinen sekä Aihio Arkkitehdit Oy. Topaasin on määrä valmistua syksyllä 2021. (SRV 2020.)

Ulkoiset tekijät tarkoittavat tässä työssä kerrostaloasumisen viihtyvyyteen liittyviä tekijöitä, jotka pystytään selkeästi rajaamaan rakennuksen ulkopuolelle. Niitä ovat esimerkiksi rakennuksen sijainti, liikenneyhteydet, viheralueet ja asuinalueen muut asukkaat.

Jotkut tekijät voivat olla sekä sisäisiä että ulkoisia. Melu ja äänieristys liittyvät vahvasti niin asuntosuunnitteluun kuin ulkoisiin viihtyvyyteen vaikuttaviin tekijöihin.

1.4 Aineisto

Tutkielman aineistona käytettiin kirjallisuutta, raportteja, lehtiartikkeleita, RT-kortteja, pohjapiirustuksia ja haastatteluita. Työn tärkeimmiksi lähteiksi muodostuivat Juha Suvannon diplomityö *Teräsrakenteisen asuinkerrostalon suunnittelun ja rakentamisen seuranta* (1990) ja Terästammelan suunnitelleen Mikko Kairan haastattelu, joka toteutettiin 6.4.2021.

1.4.1 Kirjallisuus

Kirjallisia lähteitä tarvittiin tutkimuksessa lähinnä pohjustukseen ja asuntosuunnittelun laadukkuuden arvioimiseen. Pohjustuksessa käsittelen kerrostalorakentamisen muuttamista Suomessa vuosina 1990–2020. Tässä osiossa tärkeimpänä lähteenä oli Terttu Vainion tuottama VTT:n raportti *Kohti yksilöllisempää: Asuntotuotannon laatumuutokset 1990–2005*. Raportissa käsitellään monipuolisesti kerrostalorakentamisen muutoksia ja trendejä vuosina 1990–2005. Vuosien 2005–2020 kerrostalorakentamisesta keräämäni aineisto koostuu erilaisista artikkeleista ja tilastoista. Vaikka pohjapiirrosanalyysissä olevat asuinkohteet eivät edusta aikansa tavanomaista kerrostalorakentamista, löytyy niistä silti merkittäviä oman aikakautensa suunnitteluun liittyviä piirteitä.

Työn tärkein kirjallinen lähde koskien Terästammelaa on Juha Suvannon diplomityö *Teräsrakenteisen asuinkerrostalon suunnittelun ja rakentamisen seuranta* (1990). Suvanto seurasi Terästammelan valmistumista toukokuusta 1989 kesäkuuhun 1990, joten seuranta voi pitää erittäin laadukkaana aikalaislähteenä. Diplomityö kertoo yksityiskohtaisesti hankkeen valmistumisesta, ja sen kirjoittaja on haastatellut projektin aikaan arkkitehtia, rakennuttajaa ja muita mukana olleita toimijoita. Lisäksi Suvanto oli mukana myös useissa suunnittelukokouksissa ja työmaalla seuraamassa hankkeen etenemistä.

Pohjapiirrosanalyysissä kirjallisena lähteenä toimii Rakennustieto Oy:n julkaisema tietokokoelma, RT-kortisto. Tutkimuksen aineistona käytetyt RT-kortit antavat määräyksiä ja ohjeita koskien asuntosuunnittelua. Tässä tutkimuksessa asuntosuunnittelun laadukkuudella tarkoitetaan, kuinka hyvin suunnitteluratkaisut vastaavat RT-korttien ohjeita ja suosituksia.

1.4.2 Pohjapiirrokset

Tutkielmassa verrataan Terästammelan asunnon pohjapiirroksia Tampereen Kannen Topaasin pohjapiirrokseen. Tutkimuksessa käytetyt Terästammelan pohjapiirustukset on tehty Suvannon diplomityön liitteistä löytyvien alkuperäisten työpiirustusten mukaisesti. Tampereen Kannen Topaasin pohjapiirrokset löytyivät projektin myyntiesitteestä. Alkuperäiset työ- ja pohjapiirrokset löytyvät tämän tutkimuksen liitteistä.

Kohteet valikoituivat asunnon huonemäärän mukaan. Rakennuksista pyrittiin valitsemaan sen asuntopiirustukselle tyypillinen huoneisto. Päätin olla ottamatta vertailuun molempien kohteiden yleisimpiä kattohuoneistoja, jotka olivat Terästammelan tapauksessa kaksikerroksisia, lähes 200 m²:n kokoisia ja Tampereen Kannen Topaasissa 99 m²:n huoneistoja yli 60 m²:n terassilla. Syy tälle on, että yleisimmissä kohteissa on muusta massasta täysin poikkeavia ratkaisuja, ja siksi niitä on vaikea verrata keskenään niiden ollessa kovin erilaisia. Niin kutsuttujen tyyppiratkaisuiden vertailu kertoo enemmän rakennuksen asuntopiirustuksesta, koska suurin osa kyseisten rakennusten asunnoista on tavanomaisempia asuntoja.

Pohjapiirrosanalyysissä käyttämäni pohjapiirrokset olen piirtänyt ja skaalannut oikean kokoiseksi AutoCAD-ohjelmalla. Täten huoneistojen kalustamista pystytään arvioimaan, ja huoneiden pinta-alat saadaan laskettua tarkasti. AutoCAD-piirretyt pohjapiirrokset vastasivat pinta-alaltaan asuntojen ilmoitettua kokoa.

1.4.3 Haastattelut

Tutkimusta varten haastateltiin Terästammelan suunnittelijaa, arkkitehti Mikko Kairaa. Haastattelu tehtiin 6.4.2021 Microsoft Teams-sovelluksella videopuhelun välityksellä. Kaira antoi haastattelussa tärkeää tietoa hankkeen yksityiskohdista, yleisestä ilmapiiristä ja arkkitehtonisista suunnitteluratkaisuista. Kaira muisti projektin erittäin hyvin, vaikka hankkeesta on jo yli 30 vuotta. Projekti oli ollut hänen ensimmäisiä suuria suunnittelutöitään, ja hän oli täten dokumentoinut sen hyvin. Kairan haastattelussa ja Suvannon diplomityössä oli lieviä ristiriitaisuuksia koskien esimerkiksi aikataulun toteutumista ja ammattisanastoa. Kaira muisti jotain projektiin liittyviä aikataulukysymyksiä väärin, mutta on täysin normaalia, että yli 30 vuoden takaisen projektin aikataulun läpikäyminen ulkomuistista saattaa aiheuttaa silloin tällöin kuukausien ja vuosien sekoittumisen. Suvanto taas väitti diplomityössään Mikko Kairan olleen kohteen pääsuunnittelija, vaikka pääsuunnit-

telija-nimike on tullut virallisesti käyttöön vasta 2000-luvun puolella. On kuitenkin koh-
tuullista, että diplomi-insinööri Suvannolta ei voida olettaa täydellistä arkkitehtuurin am-
mattisanastoa, sillä hän ei ole arkkitehti.

Kairan lisäksi tutkimuksessa haastateltiin Terästammelan asukasta, joka asuu pohjapiir-
rosanalyysissä olevassa asunnossa. Haastattelu tehtiin Terästammelassa 12.4.2021, ja
samalla pääsin näkemään omin silmin tutkimuskohteeni. Asukas antoi tietoa koskien ra-
kennuksen nykytilaa, asukaskunnan monimuotoisuutta ja mahdollisia muutostöitä. Su-
vannon diplomityö ja Kairan haastattelu käsittelivät Terästammela sen valmistumisen
aikaan, joten tuoreempi näkökulma toi tutkimukseen paljon lisäarvoa. Sovimme asuk-
kaan kanssa yksimielisesti, että häneen viitataan työssäni asukkaana, sillä hän ei ole
osallistunut Terästammelan suunnitteluun, ja siten hänen nimensä ei ole tutkimuksen
kannalta merkittävää tietoa.

2. TAUSTA

Tässä luvussa pohjustetaan tutkimusta selvittämällä sen taustatekijät ja -olosuhteet. Terästammelan arkkitehtuurin analysointia varten on tärkeää ymmärtää hankkeen aikana vallinnut yleinen ilmapiiri. Lisäksi tässä luvussa kerrotaan kerrostalojen asuntopuunnittelun kehityksestä vuosina 1990–2020. Tämä analyysi on tärkeä, jotta lukija ymmärtää, miten asuntopuunnittelu on muuttunut ja miten se vastaa aikansa arvoja ja tarpeita.

2.1 Nousukausi

1980-luvulla Suomessa elettiin nousukautta. Rahoitusmarkkinoiden vapautumisen myötä yhä useammalla kotitaloudella oli mahdollisuus omistusasunnon hankintaan. Vuosikymmenen lopussa rakentamisen korkeasuhdanne oli huipussaan, ja vuonna 1989 Suomessa rakennettiin enemmän kuin koskaan aiemmin. (Vainio 2008, s. 11.) Lainan saamisen helpottuminen aiheutti rahamäärän kasvaminen markkinoilla. Tämä loi voimakkaan ylikysynnän kiinteistöille, joten rakentamisen ja asuntojen hinnat nousivat voimakkaasti. Terästammelan rakennushanke käynnistyi joulukuussa 1988, ja rakennustyöt aloitettiin kesällä 1989 (Suvanto 1990, s. 2), joten hankkeen toteutus ajoittui rakentamisen suhdannehuippuun. Korkeista rakennuskustannuksista huolimatta rakennuttaja ei määritellyt kohteelle tarkkaa kustannustavoitetta rakennusvaiheessa, ja arkkitehdille annettiinkin suunnitteluvaiheessa laaja vaikutusvalta ratkaisujen tekoon. Kustannuksia nostavia ratkaisuja sai tehdä melko vapaasti, kunhan ne parantaisivat asumisen laatua. Ennen asuntopuunnittelua rakennuttaja arvioi huoneistoille löytävän useita kymmeniä potentiaalisia ostajia jo pelkästään Tampereen seudulta. (Suvanto 1990, s. 15–17.) Asuntopuunnittelun jälkeisenä syksynä, vuonna 1990 Suomessa alkoi kuitenkin maan historian pahin talouskriisi. Laman vuoksi kaikille Terästammelan huoneistoille löydettiin ostajat vasta 1990-luvun lopulla (Sirén 2018).

2.2 Vuoden 1990 asuntopuunnittelu

Vuoden 1990 asuntopuunnittelu järjestettiin Tampereella. Marraskuussa 1988 Tampereen kaupunginhallitus varasi tontin rakennuttajana toimineelle Tampereen Tasa Oy:lle. Rakennuttaja lähestyi 8Studiota joulukuussa 1989, ja arkkitehtitoimistosta hanketta lähti suunnittelemaan arkkitehti Mikko Kaira. Tampereen Tasa Oy oli puoliksi kaupungin omistama yritys, ja se oli aikaisemmin tehnyt enimmäkseen tavanomaista asuinrakentamista Tampereelle. Asuntopuunnittelun tuomaa julkisuutta ja näkyvyyttä tavoitellen yritys

kuitenkin lähti rakennuttajaksi ennakkoluulottomaan ja kokeilevaan projektiin. Rakennuttajan tavoite oli silloisen toimitusjohtajan, Seppo Hietalan mukaan rakennuttaa Suomen korkeatasoisin asuinkerrostalo (Suvanto 1990, s. 16). Kairan mukaan Tampereen Tasa Oy olisi tuskin rakennuttanut Terästammelan kaltaista kokeilevaa asuinkerrostaloa alueelle ilman edessä olevia asuntomessuja. (Kaira 2021.)

2.3 Kerrostalon suunnittelun kehittyminen

2.3.1 1990-luku

Tyypillinen 1990-luvun kerrostalo on betonirakenteinen 2–3-kerroksinen rakennus, jossa on yhtä porrastasannetta kohden 2–4 huoneistoa. Rakennuksessa on useimmiten yksi porrashuone, jolloin yhdellä hissillä pystytään palvelemaan kaikkia asukkaita, ja samalla lasketaan investointi- ja käyttökustannuksia. Vuosikymmenen alussa kerrostalojen huoneistomäärän keskiarvo oli noin 15, mutta vuosituhannen vaihdetta kohden se kasvoi yli 20 huoneistoon. 1990-luvun alussa keskimääräinen huoneisto oli pinta-alaltaan noin 55 m² ja 1990-luvun lopussa noin 60 m². (Vainio 2008, s. 16–17.)

1990-luvun huoneistolle tyypillistä on eteinen, ja suuremmissa asunnoissa myös käytävä, joka johdattaa asukkaan saniteettitiloihin, oleskelutilaan, keittiöön ja mahdollisesti makuuhuoneeseen (Vainio 2008, s. 31–34). Eteistila pyritään pitämään pienenä, mutta siellä on kuitenkin lähes aina riittävästi säilytystilaa. Ruokailutila ja varsinkin keittiö jäsenneltiin selkeästi erilleen oleskelutilasta. Makuuhuoneet olivat yleensä mitoitettu siten, että sinne mahtui sängyn lisäksi esimerkiksi työpöytä.

2.3.2 2000-luku

2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä suurimmat muutokset kerrostaloissa tapahtuivat asunnon ulkopuolella. Keskimääräinen huoneistoala jatkoi maltillista kasvua, ja vuonna 2007 uusi kerrostalohuoneisto oli kooltaan keskimäärin 62 m² (Rakennusteollisuus RT ry 2017). Rakennuksien kerrosala ja keskimääräinen kerroslukumäärä kasvoivat. Kerrostasanteen syöttötehokkuus kasvoi, ja useimmiten tasanne tarjosi sisäänkäynnin 3–5 huoneistoon. Kerrostalojen pohjaratkaisujen variaatiot lisääntyivät tuotantoteknologian ja suunnittelun kehityttyä. (Vainio 2008, s. 16, 31.)

Huoneiston eteisen pinta-ala on pienentynyt, ja makuuhuoneeseen kuljetaan useimmiten olohuoneen läpi. Säästetty tila on sijoitettu yleensä olohuoneeseen, joka pidentää

puolestaan matkaa makuuhuoneesta saniteettitiloihin. 2000-luvulla ns. avokeittiöt alkoivat yleistyä. Olohuoneen, ruokailutilan ja keittiön muodostama asunnon oleskelutila alkoi olemaan yleistävä ratkaisu, mutta keittiö oli vielä usein sommiteltu kevyesti erilleen esimerkiksi ympärikerrettävällä seinällä.

2.3.3 2010-luku

2010-luvulla kerrostalorakentaminen muuttui monella tavalla tehokkaammaksi. Huoneistojen määrä, ja varsinkin porrashuoneen syöttötehokkuus kasvoivat. 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä useimmiten kerrostasanteelta oli sisäänkäynti 3–5 asuntoon, mutta 2010-luvulla kerrostasanteelle pyrittiin suunnittelemaan mahdollisimman monta asuntoa. Syöttötehokkuuden raju kasvu tarkoitti käytännössä sitä, että yli 10-syöttöiset porrashuoneet ja pitkät, huonosti valaistut porrashuoneet tulivat tavanomaisiksi ratkaisuiksi. Syöttötehokkuuden maksimointi kasvatti yhteen suuntaan avautuvien ns. ”putkiyksiöiden” määrää. Suuremmat asunnot olivat pohjaratkaisultaan koukkumaisia, ja ne suunniteltiin porrashuoneiden pätyihin. (Tarpio, Ilonen et al. 2021.)

Kerrostalohuoneistot ovat pienentyneet radikaalisti, ja vuonna 2017 keskimääräinen kerrostaloasunto oli kooltaan enää 45 m² (Rakennusteollisuus RT ry 2017). Laskua vuodesta 2007 on havaittavissa siis 17 m² ja vuodesta 1990 yli 10 m² (Vainio 2008, s. 17). Asuntojen pienentymisen mukana huonekoot ovat myös pienentyneet. Ilmiön myötä ongelmaksi on alkanut muodostua puutteet asuntojen toiminnallisuudessa. Asuntojen kalustettavuus on vaikeutunut, ja säilytystilaa on vähemmän kuin ennen. Yhteen suuntaan avautuvissa asunnoissa asukkailla ei useinkaan ole edellytyksiä yksityisyyteen, jonka lisäksi asunto on päivälläkin hämärä. (Helander 2020.) Valtioneuvoston asetus esteettömyydestä tuli voimaan kerrostalorakentamisessa vuoden 2018 alussa (Valtioneuvosto 2017).

3. ASUNNON POHJAPIIRROSANALYYSI

Asuntosuunnittelun laadukkuutta arvioidaan tässä tutkielmassa vertailemalla huoneistoja Terästammelasta ja Tampereen Kannen Topaasista (kuva 2). Terästammelaa tarkastellessa tulee kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että se on rakennettu aikansa määräysten ja ohjeiden mukaisesti, joten sen ei voi olettaa täyttävän nykypäivän vaatimuksia joka asiassa. RT-kortiston mukaan hyvä asunto on huoneistoalaltaan riittävän tilava ja pohjaratkaisultaan selkeä, muunneltava ja joustava (RT 93-10937 2008, s. 2). RT-kortiston antaman viitekehysten lisäksi arvioidaan pohjaratkaisuiden elämyksellisyyttä.

Kuva 2. Tarkastelussa olevat esimerkkiasunnot ja niiden huoneiden pinta-alat.

Tampereen Uros Live-areenan yhteydessä sijaitseva Tampereen Kannen Topaasi valikoitui vertailukohteeksi sen samankaltaisten ominaisuuksien vuoksi. Molemmista projekteissa on ollut tavoitteena tuottaa rohkeaa arkkitehtuuria ja korkealaatuisia kerrostalohuoneistoja keskustan läheisyyteen. Lisäksi molemmat kohteet ovat saaneet osakseen laajaa julkista keskustelua. Terästammela ei edustanut aikansa kerrostalosuunnittelun valtavirtaa vaan sen rakenteet, kaupunkikuvallisuus ja asuntosuunnittelu erosivat radi-

kaalisti aikalaisistaan. Täten tutkielmasta ei siis voi tehdä suoria johtopäätöksiä tavanomaisen kerrostalorakentamisen trendeistä. Sen sijaan tässä käsitellään kahden korkean profiilin kerrostalorakentamisen esimerkkiä havainnoiden niiden vahvuuksia, heikkouksia ja kuinka rakennusten suunnittelun aikakausi näkyy ratkaisuissa.

Terästammelasta tarkasteltava kolmio on pinta-alaltaan 101 m². Rakennuttajan tavoitteena oli saada Terästammelasta Suomen korkeatasoisin kerrostalo, ja suunnitteluvaiheessa tehtiin tietoinen päätös, että huoneistojen mitoitus on tavallista väljempi (Suvalo 1990, s. 16). Keskimääräinen kerrostalokolmio vuonna 1990 oli kooltaan 76 m², ja tutkimuksessa kolmiossa suurin osa lisäneliöstä sijoitettiin olohuoneeseen ja saniteettitiloihin. Tampereen Kannen Topaasin asunto on kooltaan 78 m², joista 10,5 m² sijaitsee viherhuoneessa.

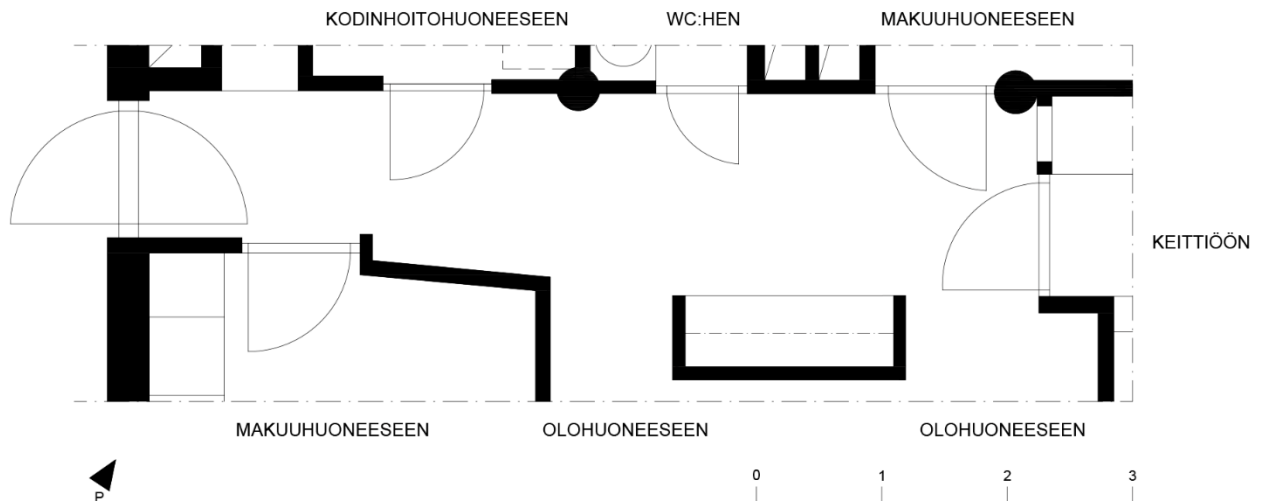
3.1 Sisäänkäynti, eteinen ja käytävät

Sisäänkäynti **Terästammelan** kolmioon tapahtuu porrashuoneesta, jossa yhdeltä kerrostasanteelta löytyy sisäänkäynti kahteen huoneistoon. Porrashuone erottaa asunnot toisistaan, ja täten huoneistoilla ei ole seinänaapureita, joka on harvinainen, mutta toimiva ratkaisu äänieristyksen suhteen. Terästammelan porrashuoneen julkisivumateriaalina on käytetty suurimmaksi osaksi lasia. Lasin suurta pinta-alaa on hyödynnetty porrashuoneesta löytyvällä maisemahissillä, josta avautuu näkymä etelään yli Puu-Tammelan.

Terästammelan 11,5 m²:n eteinen on käytävämäinen, ja se on ratkaistu aikakaudelleen melko tyypillisellä tavalla, jossa eteinen vie asukkaan tehokkaasti huoneiston eri osiin. Tällöin itse huoneissa ei jouduta käyttämään paljon neliötä kulkutiloja varten. Ratkaisu muistuttaa paljon 1950- ja 1960-luvun asuntosuunnittelua, jossa asuntojen huoneet ovat erillisiä läpikulkemattomia tiloja. ”*Halli ja huoneet*”-logiikka lisää huoneiden käyttömahdollisuuksia, sillä huoneista pystyy tekemään tarvittaessa yksityisiä tai yhteisiä (Tarpio 2015, s. 149). Tämänkaltaisen eteisen etuna on, että asunnon huoneet toimivat paremmin ja joustavammin, kun niiden pinta-alasta ei jouduta käyttämään merkittävää osaa kulkutiloihin. Eteinen on myös melko kookas, mikä ei ollut 1990-luvulla vielä harvinaista, vaikka eteiset alkoivatkin pienentyä.

Käytäväeteinen toimii tehokkaasti, sillä sieltä on suora kulkuyhteys molempiin makuuhuoneisiin, saniteettitiloihin, keittiöön ja oleskelutilaan (kuva 3). Eteisen huolto- ja säilytystiloihin kuuluvat sisäänkäynnin vieressä oleva siivouskaappi sekä käytävän ja olohuoneen välissä oleva vaatekaappi, joka on leveydeltään 1700 mm. RT-kortin mitoitusoh-

jeen mukaan asunnon eteisen säilytystilan leveys kertoo sen olevan mitoitettu 2–4 henkilölle (RT 93-10937 2008, s. 2). Kaappitilaa voidaan täten todeta olevan riittävästi. Kaappi on sijoitettu käytävälle, yli neljän metrin päähän huoneiston sisäänkäynnistä. Tämä ei ole ideaali ratkaisu, sillä ulkovaatteiden ja -jalkineiden säilytys kaapissa tuo väistämättömästi likaa ulkovaatteiden mukana syvemmälle huoneistoon. Kaiken kaikkiaan eteinen on kuitenkin toteutettu hyvin, ja sieltä pystyy tehokkaasti kulkemaan asunnon jokaiseen osioon.

Kuva 3. Terästämmelan kolmion eteinen ja kulkuyhteydet muihin tiloihin. Eteisestä pääsee kuuteen eri tilaan seitsemää eri reittiä.

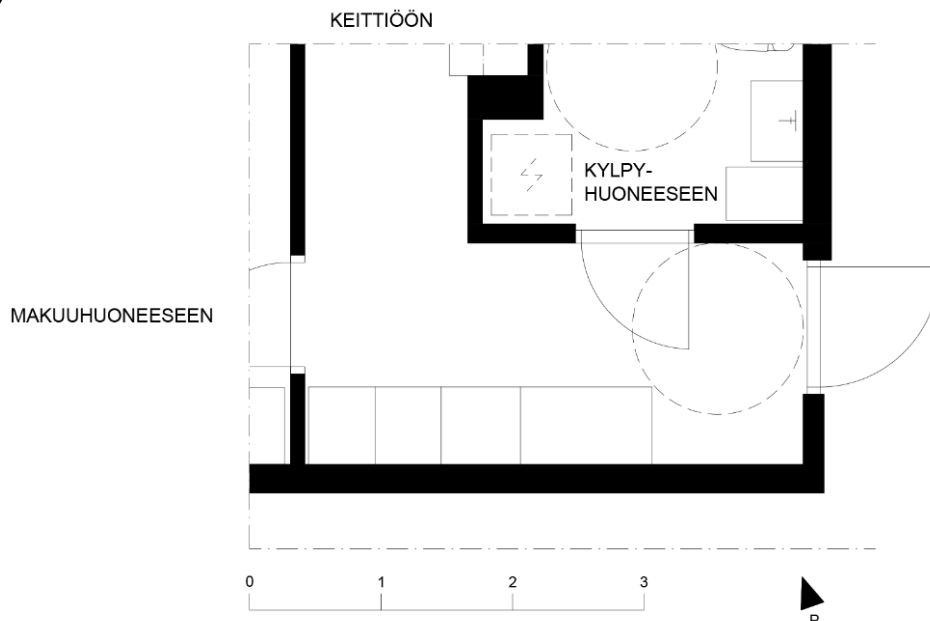
Käytännöllisten tarpeiden lisäksi suunnittelua arvioidessa tulee kiinnittää huomiota eteisestä aukeaviin näkymiin, sillä niillä on suuri vaikutus asunnon yleisvaikutelmaan (RT 93-10937 2008, s. 1). Kaira totesi haastattelussaan, että asuntopuunnitteluvaiheessa kiinnitettiin erityistä huomiota huoneistojen eteisistä aukeaviin pitkiin arkkitehtonisesti kiehtoviin näkymiin. Myös eteisen ja pienemmän makuuhuoneen välissä oleva vino seinä pyrkii avartamaan eteistä kohti oleskelutiloja, jottei eteinen jäisi kapeaksi, putkimaiseksi tilaksi. (Kaira 2021.) Esimerkkikolmion eteisestä avautuukin näkymät etelään, tilavaan oleskelutilaan. Eteisestä pääsee asunnon toisiin tiloihin seitsemästä eri ovesta tai aukosta. Tämä parantaa eteisen väljyyttä ja näkymien syntymisen mahdollisuutta. Eteisen vahvuus on sen tehokkuus, mutta samalla sen aukotusten mahdollistama avaruus ja näkymät.

Tampereen Kannen Topaasin porrashuoneratkaisussa yhdellä kerrostasanteella löytyy sisäänkäynti 10–13 huoneistoon. Asunnot on siis koottu nykyrakentamisen trendien mukaisesti yhteen porrashuoneeseen, mutta porrashuoneen kaksi hissiä parantavat liikennöintiä. Porrashuoneesta tulee kuitenkin varsin käytävämäinen, ja hisseiltä onkin

matkaa esimerkkihuoneistoon yli 20 metriä. Käytävien ollessa rakennuksen massan keskellä porrashuoneeseen ei tule paljon luonnonvaloa.

Topaasin kolmion eteinen on kooltaan 8,5 m². Eteinen on suunniteltu käyttäen tyypillistä, 2000-luvun alusta alkaen yleistynyttä ratkaisua, jossa eteinen on pienikokoinen, ja muita tiloja käytetään kulkuyhteyksinä. Tässä asunnossa kulku toiselle puolelle asuntoa tapahtuu keittiön ja olohuoneen kautta. Eteisen sijoittuminen asunnon kulmaan on yleinen ratkaisu 2010-luvulla ja sen jälkeen valmistuneissa kerrostaloasunnoissa. Eteisen tehokkaassa asuinneliöiden käytössä ei olla kuitenkaan onnistuttu, sillä eteisen jatkoksi muodostuu 2 m²:n kokoinen käytävämainen tila, joka on yksi esimerkki asunnon neliöiden hukkakäytöstä.

Vaatteiden säilytykselle löytyy eteisestä kaappitilaa 2100 mm:n leveydellä, jonka lisäksi ulko-oven viereen mahtuu naulakko. Eteisestä on suora yhteys saniteettitiloihin, asunnon pienempään makuuhuoneeseen ja käytävällä sijaitsevaan keittiöön (kuva 4). Neliömäärältään eteinen on 3 m² pienempi kuin Terästammelan kolmion vastaava, mutta vaatteiden säilytykseen on silti saatu hieman enemmän tilaa. Eteinen on putkimainen käytävä, jolloin se ei mahdollista samanlaisia avautuvia, arkkitehtonisesti kiehtovia näkymiä.

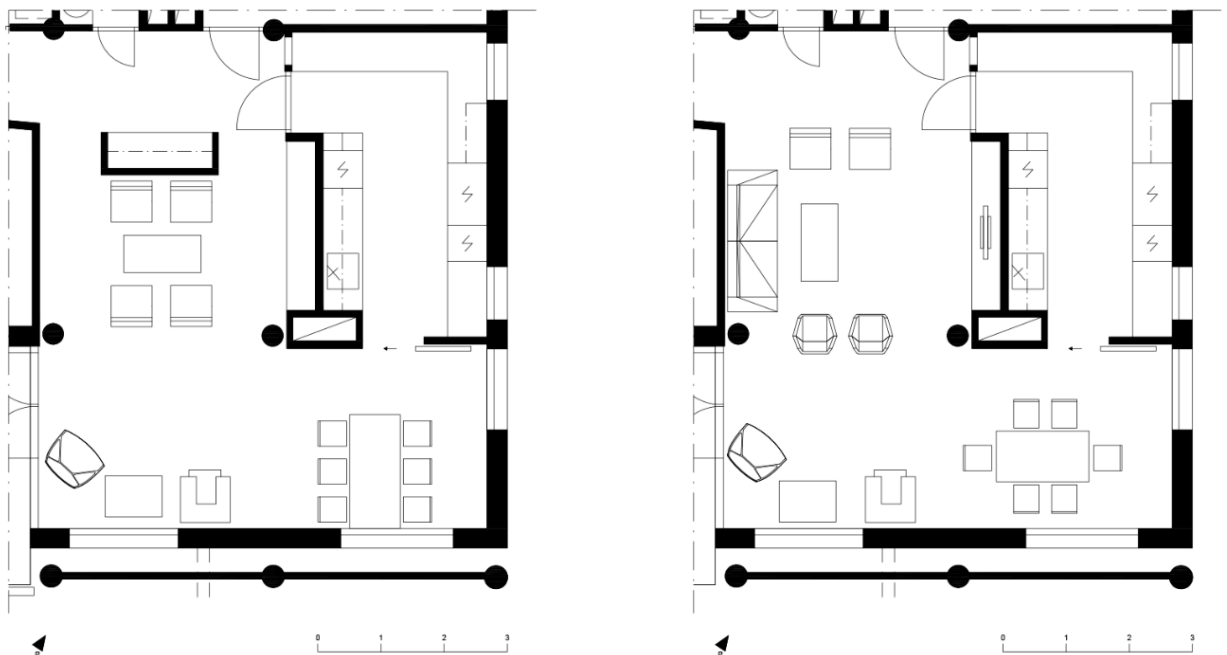
Kuva 4. Topaasin kolmion eteinen ja kulkuyhteydet muihin tiloihin. Eteisestä on kulkuyhteys kolmeen eri tilaan.

3.2 Oleskelutilat ja keittiö

Terästammelan kolmion oleskelutiloilla tarkoitetaan pohjapiirroksessa löytyvää olohuonetta sekä sen yhteydessä olevaa ruokailutilaa. Olohuone on pinta-alaltaan 23,5 m² ja ruokailutila on 9 m². Terästammelan oleskelutiloihin on käytetty paljon neliöitä verrattuna

aikakauden normaaliin suunnitteluun. Ruokailutila on ratkaistu aikakaudelleen tavalliseen tapaan niin kooltaan kuin sijoitukseltaan. Keittiö on oma, erillinen huoneensa, mikä oli suhteellisen yleistä 1990-luvulla. Keittiö on pinta-alaltaan poikkeuksellisen suuri aikakauden tavanomaiseen kerrostaloasunnon vastaavaan verrattuna.

RT-kortti ohjeistaa 2–4 hengen oleskeluhuoneeseen sijoitettavaksi kolmenistuttavan sohvan (RT 93-10926 2008, s. 4). Kolmenistuttavan sohvan tilantarve on 2200x900 mm (RT 93-10924 2008, s. 2). Sohvan sijoittaminen tilaan on haasteellista, sillä se väistämättä heikentää kulkuväylien toimivuutta. Olohuoneesta on vaikea löytää TV:n katselulle sopivaa tilaa, sillä pilarien ja eteisen väliin jäävä tila on toiminnolle liian pieni (kuva 5). Lisäksi ruokailutilan vieressä oleva takka ja parvekkeen ovet rajoittavat tilan kalustettavuutta. RT-korttien mukaan tila ei siis täytä olohuoneen suunnittelun kriteerejä. Realistisempi käyttötarkoitus olohuoneelle on toimia kirjastona ja/tai takkahuoneena. Lisäksi eteisen kaapin ympäröivän seinän toiselle puolelle voi sijoittaa työpisteen. Ruokailutilaan mahtuu kuuden hengen suorakaiteen muotoinen pöytä.

Kuva 5. Terästammelan kolmion alkuperäiset oleskelutilat esimerkkikalustettuna (vas.) ja asukkaan kalustamana vuonna 2021.

Haastattelussa kohteen suunnitellut arkkitehti Mikko Kaira piti huomiota olohuoneen kalustettavuuden vaikeudesta paikkansapitävänä. Hänen mukaansa Terästammelan asutosuunnittelun pohjaratkaisujen ongelmana oli, että asuntojen oleskelutilojen mitoituksen puolesta sinne on vaikea sijoittaa sohvaryhmää ja TV:tä. Kairan mukaan päätös ei ollut tietoinen, vaan olohuoneen toimivuutta rajoittivat projektin kiireinen aikataulu, arkkitehdin kokemattomuus ja teräsrakenteiden tuomat haasteet. Kaira kertoo myös kiin-

nostuksestaan luoda asuntoihin mielenkiintoisia läpihuoneiston näkymiä, joka lisäsi liikennöintitiloihin käytettyjä neliöitä asunnoissa. (Kaira 2021.) Huomioitavaa on, että olohuoneiden mitoituksessa ongelmaa esiintyy Terästammelan kaksioissa ja kolmioissa. Suuremmissa kahden kerroksen asunnoissa löytyy useampia oleskelutiloja, joihin pystyy sijoittamaan sohvaryhmän ja TV:n katselutilan. Terästammelan kolmioissa on kuitenkin reilusti neliötä verrattuna aikansa keskivertoon kerrostalokolmioon, joten on kohtuullista olettaa, että asunnon olohuoneeseen pystyy sijoittamaan sohvaryhmän ja TV:n.

Haastattelin 12.4.2021 henkilöä, joka asuu arvioimassani asunnossa. Ensimmäinen huomio asuntoon astuessani oli, että eteiskäytävän kaappi oli poistettu kokonaisuudessaan. Joku edellisistä asukkaista oli poistanut sen. Muutos avaa olohuoneen kalustamiseen aivan uudenlaisia vaihtoehtoja (kuva 6). Suurenkin sohvaryhmän sijoittaminen on tällöin mahdollista ja tilan pituus riittää TV:n katseluun.

Kuva 6. Asukkaan olohuone vuonna 2021. Mustavalkoiset nojatuolit sijaitsevat entisen eteiskaapin kohdalla. (Tatu Heinola)

Kyseisen asunnon pohja on ollut sen verran ongelmallinen, että aikaisempi asukas on poistattanut eteiskaapin kokonaisuudessaan. Arkkitehdin alkuperäisen suunnitelman voidaan katsoa epäonnistuneen, jos asukkaan tulee itse tehdä suuria muutoksia, jotta RT-korttien antamat ohjeet toteutuvat. Toisaalta arkkitehdin suunnitelma oli riittävän joustava, jotta muutos oli mahdollinen. Seinäkaapin poistaminen parantaa merkittävästi kalustettavuutta, mutta toisaalta tällöin olohuoneesta on suora näkymä toiseen asunnon wc:istä ja eteisessä ei ole juuri ollenkaan tilaa vaatteiden säilytykselle.

Topaasin tapauksessa (kuva 7) oleskelutilojen pinta-alan laskeminen on monimutkaisempaa. Oleskelutilojen yhteenlaskettu pinta-ala on 32 m², mutta halutessaan asukas voi jakaa tilan 10,5 m²:n viherhuoneeksi ja 21,5 m²:n olohuoneeksi tai ruokailutilaksi. Oleskelutiloihin saa mahdutettua olohuoneen sohvaryhmineen ja ruokailutilan tarpeet, jos viherhuone ei ole käytössä. Mikäli ruokailutilan haluaa sijoittaa keittiön viereen, tehokkain ratkaisu on sijoittaa pilarin viereen kuudenistuttava ruokapöytä. Pileri on sijoitettu asumisen kannalta todella huonoon paikkaan sen ollessa 500–700 mm päässä kulmasta. Tällöin sen taakse jää tilaa, joka on lähes mahdotonta kalustaa. Hukkatila on kooltaan yli neliömetrin kokoinen, ja se on suunnittelussa syntynyt selkeä kompromissi. Tämän kaltaisissa projekteissa neliöt ovat todella kalliita, ja valitettavasti asunnon ostaja joutuu maksamaan monia tuhansia euroja hyödyttömästä tilasta. Toinen pilari tuottaa lieviä ongelmia viherhuoneessa, jossa se on myös lähellä kulmaa. Pilarin taakse lienee mahdollista sijoittaa huonekasveja, mutta se ei tietenkään ole esteettisesti paras vaihtoehto.

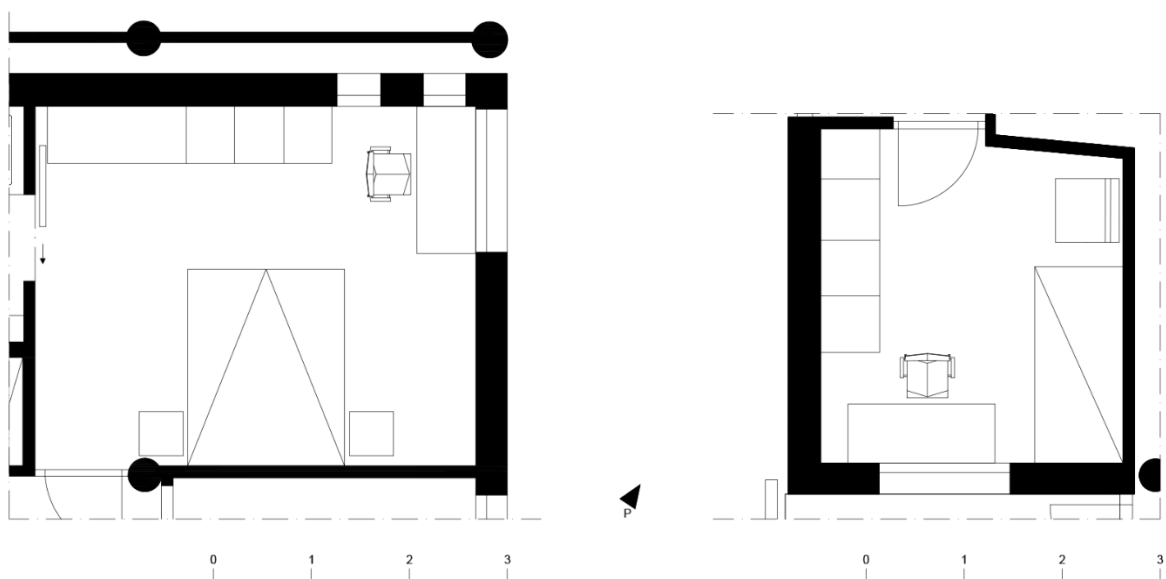

Kuva 7. Topaasin kolmion oleskelutilat esimerkkikalustettuna viherhuoneen ollessa käytössä/pois käytöstä.

Topaasin oleskelutilat on ratkaistu aikakaudelleen tyypillisellä tavalla, jossa oleskelu, ruokailu ja ruuanlaitto tapahtuu samassa tilassa. Avokeittiö sijaitsee käytävällä, jota pitkin asunnossa kuljetaan. Tällä on saatu säästettyä joitain asuinneliöitä. Mitoitukseltaan oleskelutila on tilava ja aikakauden tavanomaista ratkaisua parempi. Viherhuone tuo asuntoon näennäistä joustavuutta, koska sen käyttäminen on monille asukkaille sangen epärealistista. Tällöin asukas käytännössä luopuisi olohuoneestaan, sillä viherhuoneen ollessa käytössä oleskelutilaan ei mahdu juuri muuta kuin pöytäryhmä ja muutama tuoli. Asukkaan ei tulisi joutua valitsemaan näin korkealaatuisena pidetyssä kohteessa, halu-aako hän parvekkeen korvaavan viherhuoneen vai olohuoneen asuntoonsa.

3.3 Makuuhuoneet ja säilytystilat

Terästammelan tapauksessa makuuhuoneet jakaantuvat isompaan päämakuuhuoneeseen ja pienempään makuuhuoneeseen (kuva 8). Huoneiston makuuhuoneiden koot ovat 16,5 m² ja 10 m². Suuremman makuuhuoneen ikkunat avautuvat luoteeseen ja koilliseen, joten huoneeseen tulee aamuisin auringonvaloa. Makuuhuone on koostaan päätellen tarkoitettu kahdelle henkilölle, ja se on huomioitu myös säilytyskomeroilla, joita löytyy 2600 mm leveydeltä. RT-kortiston mukaan kahden hengen sängyn molemmilla puolilla ja päädyssä tulee olla vapaata tilaa vähintään 700 mm, jotta sängyn petaaminen ja siivoaminen helpottuu ja huoneen kalustamisvaihtoehdot monipuolistuvat (RT 93-10925 2008, s. 2). Terästammelan suurempi makuuhuone on mitoitettu RT-kortiston ohjeiden mukaisesti. Makuuhuoneeseen mahtuu 1600 mm sängyn lisäksi esimerkiksi pieni työpöytä tai senkki. Makuuhuoneesta on suora yhteys buduaariin, ja sen kautta pääsee kulkemaan saniteettitiloihin.

Kuva 8. Terästammelan kolmion makuuhuoneet.

10 m² huone sopii käyttötarkoitukseltaan esimerkiksi yhden hengen makuuhuoneeksi, vierashuoneeksi tai työhuoneeksi. Huoneen ikkuna on suunnattu kaakkoon ja se avautuu parvekkeelle. Säilytystilaa huoneessa löytyy RT-korttien mitoituksen puolesta kiitettävästi 2100 mm:n leveydeltä. Yksi huoneen seinistä rikkoo huoneen symmetrisyyden vinolla linjallaan, jonka vuoksi huone on puolisuunnikkaan muotoinen. Suorakulmaisesta muodosta poikkeaminen rajoittaa lievästi huoneen kalustettavuuden mahdollisuuksia, sillä useimmat huonekalut, kuten sängyt ja työpöydät, ovat suorakulmaisia ja niitä ei täten voi sijoittaa huoneen oikeaan yläkulmaan. Ongelma ei kuitenkaan ole vakava, sillä sängyn voi helposti sijoittaa oikeaan alakulmaan. Huoneen voi kalustaa sijoittamalla sinne esimerkiksi 900 mm sängyn, pienen työpöydän ja nojatuolin tai vaihtoehtoisesti 1200 mm sängyn ja nojatuolin. Pienempi makuuhuone sopii kokonsa puolesta erittäin hyvin myös työhuoneeksi. Terästammelan makuuhuoneiden vahvuus onkin niiden monikäyttöisyys, sillä vaikka kummastakaan makuuhuoneesta ei tekisi työhuonetta, mahtuu molempiin kuitenkin pieni työpiste. Näin pieni työpiste ei ole pitkäaikainen ratkaisu esimerkiksi etätöön kannalta, mutta kertoo kuitenkin hyvästä joustavuudesta. Makuuhuoneiden osalta asunto sopii pariskunnalle, kahdelle asuintoverille ("kämpikselle"), yksilapsiselle perheelle tai perheelle, jonka lapset ovat vielä pieniä. Asunnon pienempi makuuhuone on aikakaudelleen melko tavanomainen, mutta suurempi eroaa normista kokonsa ja saniteettitilojen sijoittelusta johtuvan *master bedroom*-henkisyytensä vuoksi.

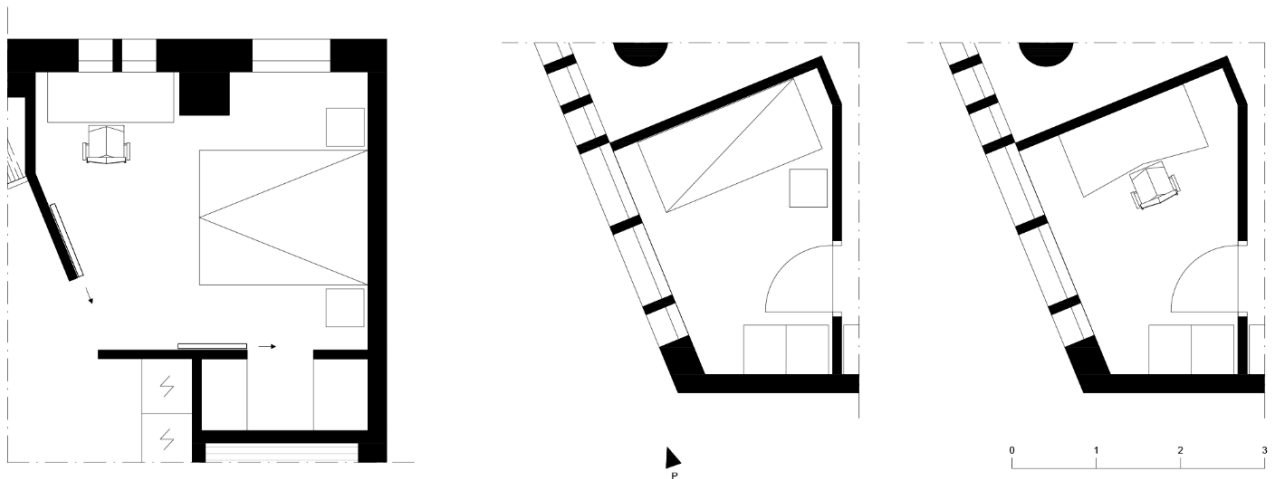
Yksi suurimmista rakennusvaiheen haasteista oli äänieristyksen tuottaminen teräsrunkoiseen asuinrakennukseen. Haastavaksi asian teki myös läheinen risteysalue ja valtatien liikenne, jotka tuottavat melua. Äänieristyksen tarve korostuu tietenkin makuuhuoneissa, koska eristyksen puute vaikuttaa haitallisesti asukkaiden uneen, ja täten on sillä merkittävä vaikutus myös asukkaiden elämänlaatuun. Rakennuttaja halusi kohteeseen korkealaatuisen äänieristyksen, ja sen suunnittelusta vastasi ulkopuolinen konsultti, arkkitehti Alpo Halme (Suvanto 1990, s. 52). Terästammelan asuntojen äänieristys on toteutettu ansiokkaasti. Esimerkkihuneiston asukas ja YLE:n artikkelissa haastattelussa ollut toinen asukas pitivät molemmat rakennuksen äänieristystä huippuluokkaisena (Asukas 2021; Sirén 2018). Äänieristyksen voidaan todeta vastaavan rakennuttajan antamia korkeita tavoitteita.

Tampereen Kannen Topaasin suurempi makuuhuone on kooltaan 14 m², johon on sisällettyä 2 m²:n kokoinen vaatehuone. Vaatehuone on hyvin suunniteltu ja tehokas ratkaisu. Makuuhuoneen ikkunat osoittavat koilliseen, jolloin auringonvaloa ei juuri tule makuuhuoneeseen. Huoneen koon puolesta voi olettaa, että kyseessä on kahden hengen

makuuhuone, mutta sen ominaisuudet tuovat esiin käytännön ongelmia. Huone on muodoltaan epätyypillisen muotoinen, ja sieltä löytyy yhteensä yhdeksän kulmaa. Suomessa sänkyä ei yleisesti ottaen ole suotavaa sijoittaa ikkunaa vasten, joten Topaasin makuuhuoneessa on ainoastaan yksi mahdollinen tapa sijoittaa 1600 mm:n parisänky huoneeseen. Tällöinkään huoneessa ei päästä RT-korttien mukaisiin suosituksiin vaan toiselle puolelle sänkyä pitää pilarin sijainnin takia ahtautua alle 500 mm:n raosta. Lisäksi pilarin ja huoneiston koilliskulman väliin jää noin neliömetrin kokoinen hukkatila, jota on haasteellista kalustaa järkevästi. Haastavaksi asian tekee sängyn ja pilarin väliin jäävä vapaatila, joka on alle 500 mm. Jos kulmaan sijoittaa esimerkiksi lipaston, sen avaaminen muodostuu hankalaksi tilan puutteen vuoksi. Sängyn lisäksi huoneeseen pystyy sijoittamaan esimerkiksi nojatuolin ja mahdollisesti pienen työpöydän. Topaasin suunnittelussa on ollut mukana kansainvälisesti tunnettu arkkitehti, joten loogisesti ajateltuna sen suunnittelun voidaan olettaa olevan laadukasta. RT-korttien suosituksia makuuhuone ei kuitenkaan täytä, sillä asukas joutuu ahtautumaan sängyn toiselle puolelle alle 500 mm leveään tilan läpi. Asunnon päämakuuhuonetta voidaan täten perustellusti pitää suunnitteluryhmältä epäonnistumisena.

Topaasin pienempi makuuhuone on kooltaan 7 m². Sen ikkunat avautuvat länteen, ja säilytystilaa löytyy 1000 mm:n leveydeltä. Muodoltaan huone on viisikulmainen ja muoto tuo jälleen vaikeuksia sängyn paikkaa pohdittaessa. Huoneeseen mahtuu 900 mm leveä sänky, mutta sijoittamisessa joutuu väistämättä tekemään kompromissin. Ainoa realistinen paikka sängylle on huoneen pohjoisen seinän vieressä. Tällöin sänky pitää sijoittaa ikkunan viereen tai huoneen koilliseen kulmaukseen. Sängyn sijoittaminen ikkunan viereen on ongelmallista, ja koillinen kulmaus ei sovi muodoltaan hyvin sängyn sijoittamiselle. Tässä tilanteessa koillinen kulmaus lienee paras vaihtoehto, jolloin sängyn taakse jää rako. Lisäksi sängyn päädyn eteen jäävä tila on noin 300 mm, jota on myös vaikea hyödyntää. Mikäli huoneeseen halutaan sijoittaa 1200 mm:n sänky, ongelmat kärjistyvät entisestään. Sijoittaminen ei ole mahdotonta, mutta se ei noudata RT-kortiston suosituksia, ja jo sängyn petaaminen saattaa olla ongelmallista. Sängyn lisäksi huoneeseen ei juuri voi sijoittaa muita suurempia huonekaluja. Kaakkoiseen kulmaukseen voi mahdollisesti sijoittaa pienikokoisen huonekalun. Huoneen koosta ja kalustettavuuden haastavuudesta on perusteltua päätellä, ettei huone toimi pitkäaikaisena makuuhuoneena vaan maksimissaan lyhytaikaisia vieraita majoittavana vierashuoneena. Yleisesti ottaen huone sopii suunnittelultaan paremmin yhden hengen työhuoneeksi kuin makuuhuoneeksi, sillä sinne mahtuu hyvin työpöytä ja myös työpöydän aputasoja. Topaasin molemmat makuuhuoneet kärsivät tilanpuutteesta ja epäsymmetrisistä muodoistaan, jotka vaikeuttavat olennaisesti niiden kalustamista. Makuuhuoneiden perusteella asunnossa

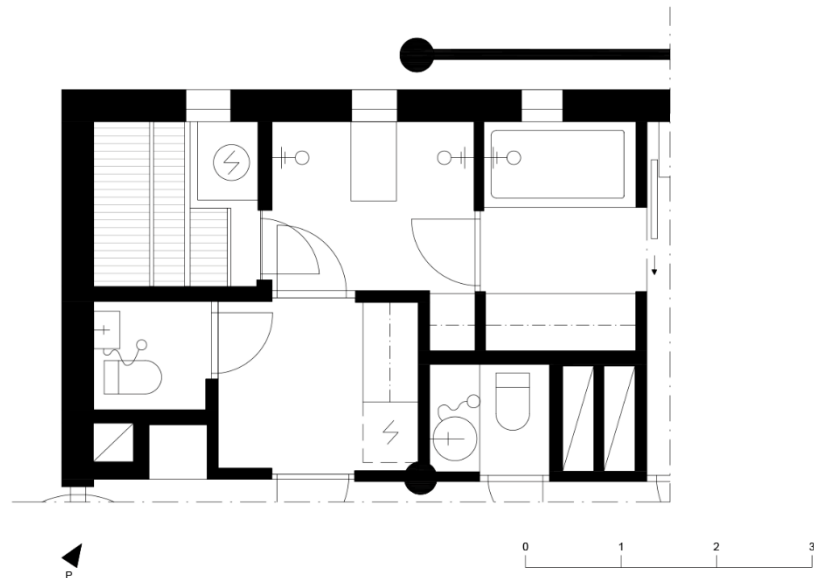
voi asua pariskunta tai pariskunta ja pieni lapsi. 7 m²:n huone on pitkäaikaiseksi makuuhuoneeksi erityisen ahdas ja sen käyttäminen työhuoneena on järkevämpää ja todennäköisempää. Topaasin makuuhuoneet poikkeavat muodoltaan tavanomaisesta suorakulmaisesta makuuhuoneesta melkoisesti (kuva 9). Muodot ovat mielenkiintoisia, mutta aiheuttavat toiminnallisia ongelmia. Erikoista muotokieltä on vaikea nähdä tässä tapauksessa perusteltuna ratkaisuna.

Kuva 9. Tampereen Kannen Topaasin esimerkkikalustetut makuuhuoneet. Vasemmalla suurempi makuuhuone, oikealla pienempi kalustettuna vierashuoneeksi ja työhuoneeksi.

3.4 Saniteettitilat

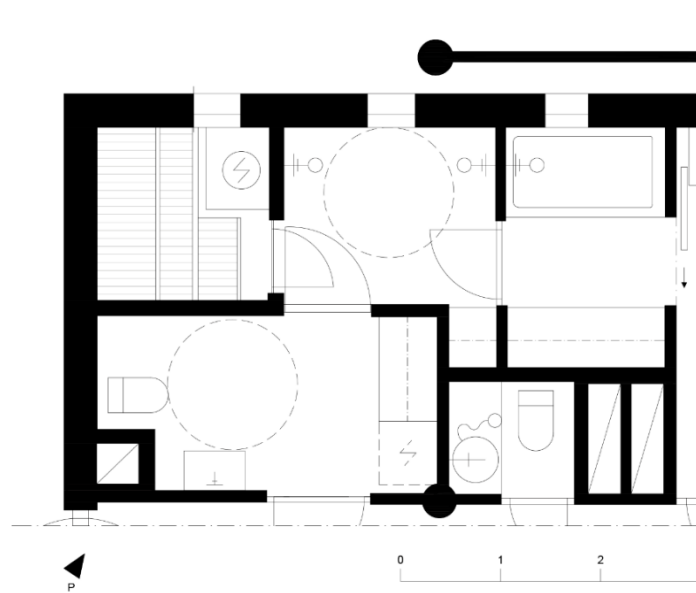
Terästammelan kolmion saniteettitilat sijoittuvat sisäänkäynnistä katsottuna vasemmalle, asunnon kulmaan (kuva 10). Saniteettitiloihin kuuluvat kaksi wc:tä, kodinhoituhuone, pesuhuone, sauna ja buduaari. Kokonaisuus kattaa viisi eri tilaa ja on myös läpikuljettava makuuhuoneen puolelta. Saniteettitilojen yhteispinta-ala on 17,5 m², joten ne vievät merkittävän osan, 17,3 % asunnon pinta-alasta. Kokonaisuudessa on käytetty aikakaudelleen hyvin erikoista tilaratkaisua, ja rakennuttaja ohjasi vahvasti arkkitehtia saniteettitilojen suunnitteluvaiheessa. Kaira muistelee rakennuttajan halunneen, että wc:tä ja suihkuhuonetta ei saa yhdistää. Lisäksi amerikkalaistyyllisen *master bedroom*-hengen luominen buduaarilla ja suoralla yhteydellä makuuhuoneesta saniteettitiloihin oli rakennuttajan idea. (Kaira 2021.)

Kuva 10. Terästammelan saniteetitilat.

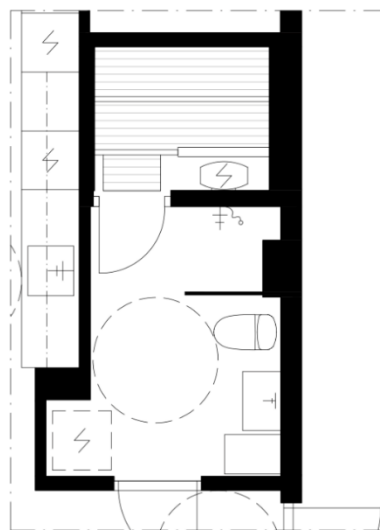
Wc:t ovat kooltaan pieniä, ainoastaan 1,5 m²:n kokoisia. Kodinhoituhuone, buduaari ja suihkuhuone kompensoivat pienuutta, ja hygienianhoidon tapahtuu oletettavasti ennemmin näissä kolmessa tilassa kuin pienissä wc-tiloissa. Kodinhoituhuone on kooltaan 3,5 m², ja sinne mahtuu pyykinpesukone. Kodinhoituhuonetta voi käyttää lisäksi pukuhuoneena. Pesuhuone on 4 m²:n kokoinen ja sieltä löytyy kaksi suihkua ja hana löylyastian täyttöä varten. Sauna on mitoitettu kahdelle henkilölle, ja se on kooltaan 3 m² (RT 91-11257 2017, s. 8). Buduaari on kooltaan 4 m² ja siellä on kylpyamme. Buduaari ei vastaa täysin sanan alkuperäistä merkitystä sen ollessa kooltaan pieni laittautumishuone. Saniteetitilojen viihtyvyyttä parantavat ikkunat, joita löytyy saunasta, suihkuhuoneesta ja buduaarista. Saniteetitilat on suunniteltu 2–4 asukkaalle (RT 93-10932 2008, s. 7). Terästammelan valmistuessa 1989–1990 asuinkerrostaloilta ei vaadittu esteettömyyttä Suomessa, joten asunnon saniteetitilat eivät ole esteettömät. Asukas kertoi haastattelussa, että hänen rollaattoria käyttänyt puolisonsa oli pystynyt liikkumaan saniteetitiloissa ilman suurempia vaikeuksia (Asukas 2021). Pyörätuolin kanssa toimiminen ei kuitenkaan ole mahdollista. Luonnollisesti suunnittelijaa ei voi syyttää tilojen esteellisyydestä, sillä rakennus on tehty aikansa lakien ja sääntöjen mukaisesti. Kritiikkiä sen sijaan voi esittää tilojen sekavuudesta. Tiloihin on käytetty runsaasti neliöitä, mutta yksinkertaistetumpi suunnittelu olisi ollut tässä tarpeen. Buduaari ei tuo rakennuttajan hakemaa lisäarvoa, ja sen olisi voinut hyvin sisällyttää kylpyhuoneeseen. On selvää, että täyttää esteettömyyttä tavoittelevat asuntojen ostajat tuskin valitsevat asuntoa Terästammelasta juuri sen saniteetitilojen takia. Niiden muuttamisessa esteettömiksi on paljon vaivaa ja haasteita. Entä jos Terästammelassa asuva ihminen loukkaantuu, jolloin tilojen esteettömyydestä tulee välttämätön tarve? Saniteetitilojen muuttaminen esteettömäksi on

suuri urakka, mutta pilari-palkkijärjestelmän mitoituksen ansiosta se on mahdollista (kuva 11).

Kuva 11. Tekemäni luonnos Terästammelan saniteettitilojen esteettömäksi muuttamisesta.

Tampereen Kannen Topaasin saniteettitilat ovat yhteensä kooltaan 9 m². Ominaisuuksiin kuuluvat wc, suihku ja sauna. Wc ja suihkutila ovat yhdistetty yhteiseksi kylpyhuoneeksi (kuva 12). Kylpyhuone on kooltaan 6 m², ja sieltä löytyy paikka pyykinpesukoneelle. Sauna on mitoitettu kolmelle henkilölle, ja se on kooltaan 3 m² (RT 91-11257 2017, s. 8). Wc-tilat ovat nykyvaatimusten mukaisesti esteettömät. Saniteettitilojen suunnittelussa on käytetty tehokasta ja tavanomaista nykytrendien mukaista ratkaisua, jossa kaikki toiminnot on sijoitettu samaan tilaan. Tilojen koon ja yhden wc:n perusteella asunto on tarkoitettu 1–2 asukkaalle (RT 93-10932 2008, s. 7).

Kuva 12. Tampereen Kannen Topaasin saniteettitilat.

3.5 Parveke

Terästammelan kolmion parvekkeelta avautuu näkymät auringonvalon saannin kannalta hyvään suuntaan, etelään ja länteen. Parveke on lasitettu ja tavallista kookkaampi, pinta-alaltaan 13 m². Parvekkeen pystyy sisustamaan joustavasti. Sinne mahtuu esimerkiksi kuuden hengen ruokapöytä ja lepotuoleja tai sohva.

Tampereen Kannen Topaasin kolmiossa ei ole parveketta. Viherhuoneen voidaan ajatella vastaavan parveketta, ja joissain tapauksissa se voi olla jopa hyödyllisempi, sillä sitä voi käyttää ympäri vuoden. Topaasin kolmiossa viherhuoneen käyttö on kuitenkin epärealistista, mikäli asukas haluaa asuntoonsa sekä ruokailutilan että olohuoneen.

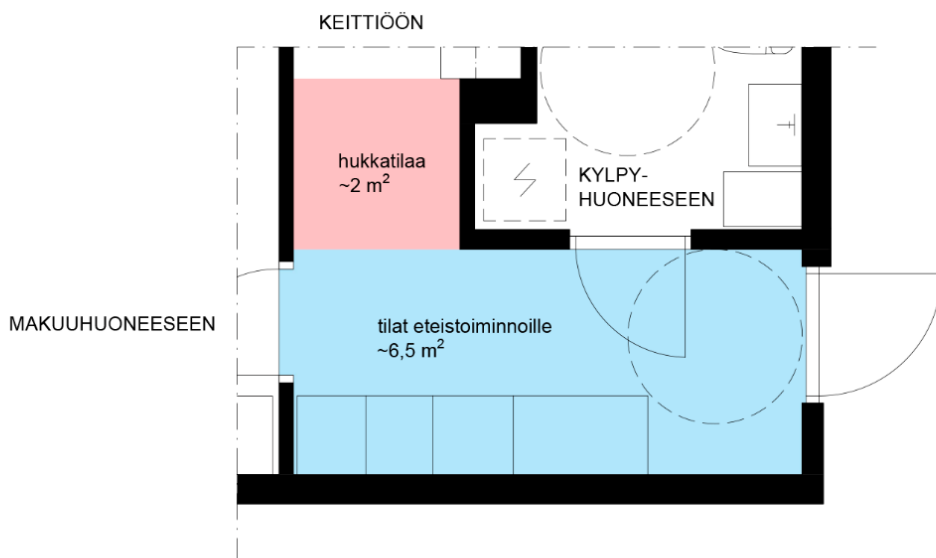
4. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimukseni aikana suhtautumiseni Terästammelaan vaihteli paljon. Alun innostuksen jälkeen huomasin, ettei senkään asuntosuunnittelu ollut täydellistä. Suunnittelussa jouduttiin tekemään kompromisseja, joita asukkaat ovat itse joutuneet korjaamaan parantaakseen asuntojen toimivuutta. Suunnittelussa oli kuitenkin paljon enemmän hyvää kuin huonoa. Vertailukohteiden perusteella korkean profiilin kerrostalojen asuntosuunnittelu on joltain osin mennyt taaksepäin 30 vuoden aikana. Yleisesti ottaen kerrostalorakentaminen on muuttunut paljon 1990-luvun alusta, mutta muutokset palvelevat enemmän rakennuttajia ja sijoittajia kuin itse asukkaita. Hyviäkin uudistuksia on toki tullut, kuten esteettömyys, jonka johdosta uudet asunnot ovat käyttökelpoisempia kaikille.

Terästammelan asuntosuunnittelun vahvuus on sen väljyyden mahdollistama joustavuus. Makuuhuoneet ovat tilavat, ja niihin pystyy tarpeen mukaan lisäämään työpisteitä. Etätööhön siirtymisen aikaan tämänkaltaisen joustavuuden merkitys on lisääntynyt suuresti. Lähes kaikki tilat olivat järkevästi mitoitettuja, ja ainoat ongelmat löytyvät oleskelutiloista. Ruokailutila ja olohuone ovat molemmat tilavia, mutta olohuone on vaikea kalustaa purkamatta eteisen ja olohuoneen välistä vaatekaappia. Olohuoneen voidaan katsoa olevan asuntosuunnittelultaan huoneiston heikkotasoinen tila. Saniteettitilat eivät ole esteettömiä, mutta ne ovat varmasti mahdollista muuttaa sellaisiksi, mikäli asukas niin haluaa.

2010-luvun äärimmäisen tehokkuuden tavoittelu näkyy Tampereen Kannen Topaasissa. Suunnittelusta löytyy paljon tehokkuuteen pyrkiviä ratkaisuja: kulkutiloina käytetään esimerkiksi olohuonetta ja keittiötä. Kustannustehokkuuden vaikutukset näkyvät myös esimerkiksi vertailukohteiden makuuhuoneissa, joissa yli 30 vuotta vanhat makuuhuoneet ovat suunniteltu selvästi paremmin käytettävyyden ja joustavuuden kannalta. Topaasin makuuhuoneissa neliöistä on karsittu, minkä lisäksi huoneiden erikoiset muodot haittaavat kalustettavuutta ja liikkumista huoneessa. Pienempi makuuhuone sopii realistisesti ainoastaan työhuoneeksi, kun Terästammelan pienempi makuuhuone voi olla työhuone, vierashuone tai yhden hengen makuuhuone. Topaasin esimerkkiasunnon pilarien sijoittelu on todella epäonnistunut, sillä niiden takia asuntoon syntyy useita hukkaneliöitä. Jos rakennetut neliömetrit ovat kalliita, niin kuin ne Topaasin tapauksessa ovat, voi odottaa korkeatasoista suunnittelua, jossa jokainen neliö palvelee asukkaan elämää huoneistossa. Tampereen Kannen Topaasi on epäonnistunut tehokkaassa neliöiden käytössä.

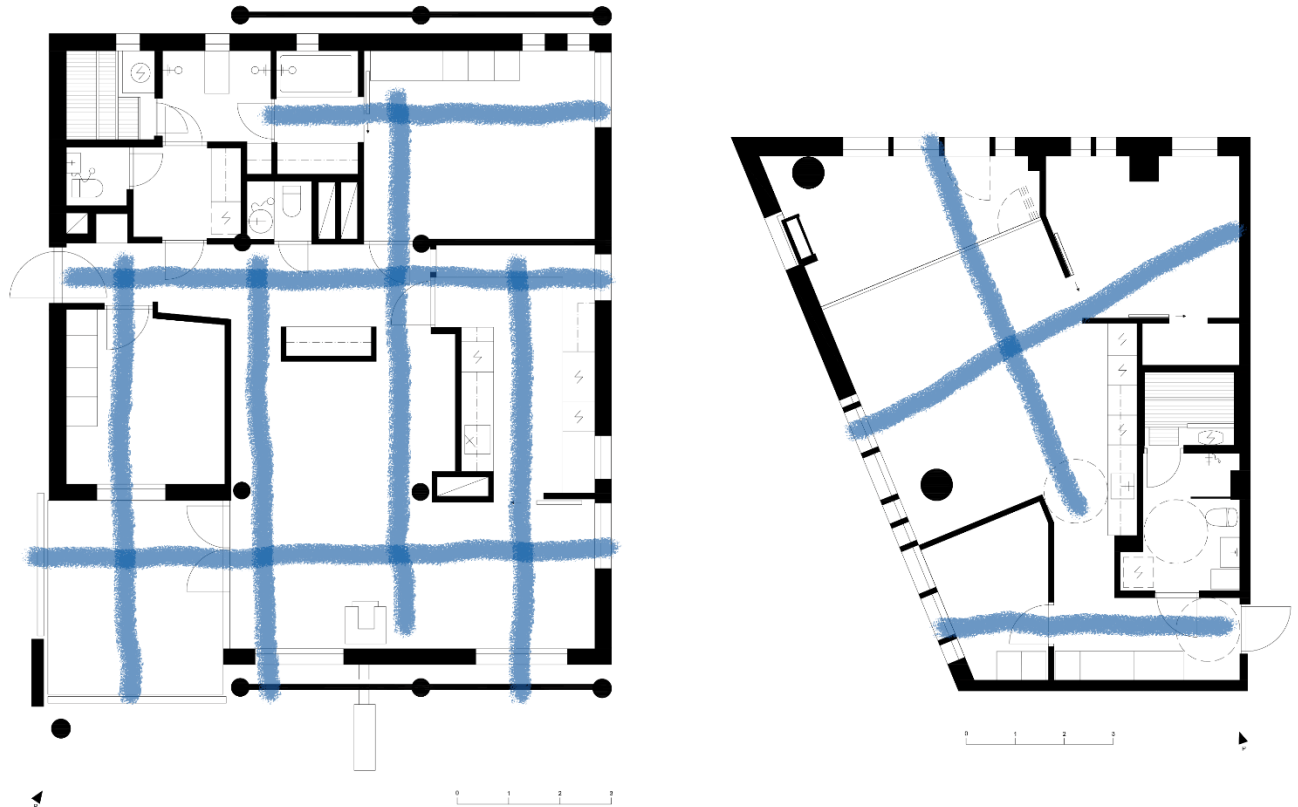
Terästammelan asunnon eteisen neliöiden käyttöä voidaan kritisoida tuhlailevaksi, sillä siihen on käytetty noin yhtä paljon neliöitä kuin nykyasuntojen päämakuuhuoneeseen. Pelkän neliömäärän sijasta on tärkeämpää tarkastella, mitä neliöillä saavutetaan. Terästammelan kolmion eteinen vie tehokkaasti asukkaan jokaiseen huoneiston tilaan, jonka lisäksi se avaa tärkeitä, arkkitehtonisia näkymiä huoneiston läpi. Topaasin eteinen on 3 m² pienempi kuin Terästammelassa, mutta mitä neliöiden käytöllä siinä saavutetaan? Eteisen toimintoihin on käytetty noin 6,5 m², johon on saatu sisällytettyä kaikki tarpeellinen (kuva 13). Noin 2 m² siirtymätila keittiöön taas ei tuota minkäänlaista lisäarvoa asunnolle, sillä se ei avaa Terästammelan tavalla mielenkiintoisia läpiasunnon näkymiä.

Kuva 13. Topaasin eteisen tilankäyttö.

Eteisten tilanne kuvaa pohjaratkaisujen eroa hyvin. Topaasin tilat on suunniteltu tehokkaammiksi, jolloin rakennettuja neliöitä on vähemmän, mutta yleisesti ottaen sen asutosuunnittelu ei ole kovin onnistunutta. Lähes jokaisessa Topaasin tilassa tai huoneessa on ongelmia joko liian pienen mitoituksen tai hukkaneliöiden kanssa. Topaasin kaltaisessa korkean profiilin kerrostalossa voi odottaa erityistä laatua myös asutosuunnittelulta, mutta esimerkkihuoneisto kärsii samoista ongelmista kuin tavanomaiset 2010-luvun kerrostalot. Äärimmäinen neliötehokkuuteen pyrkiminen useimmiten vaikeuttaa joustavuutta ja elämyksellisyyttä asunnoissa. Näkymien luominen oli Kairalle tärkeää suunnitteluvaiheessa, ja siinä hän onnistuikin erittäin hyvin. Terästammelan kolmio luo Topaasia enemmän pitkiä, huoneiston läpi kulkevia näkymiä (kuva 14). Kahden esimerkiasunnon perusteella korkean profiilin kerrostalojen asutosuunnittelussa on siirrytty

suosimaan tavanomaisempia ja neliötehokkuuteen pyrkiviä ratkaisuja. Ostajia houkutellaan laadukkaan asuntosuunnittelun sijaan keskeisellä sijainnilla ja yksittäisillä erikoisominaisuuksilla, kuten viherhuoneella. Terästammelassa asukkaalla on suuret oleskelutilat ja iso parveke. Topaasissa asukas voi päättää, haluaako hän ruokailuhuoneen ja viherhuoneen, vai ruokailuhuoneen ja olohuoneen.

Kuva 14. Terästammelan (vas.) ja Topaasin huoneistoissa syntyvät näkymät

Haastatteluissa sekä Mikko Kaira, että esimerkkiasunnon asukas ajattelivat, että Terästammelaa ei ole suunniteltu lapsiperheille. Kaira tarkoitti tällä, että asunnoissa on pinta-alan nähden vähän makuuhuoneita. Rakennuksessa ei tällä hetkellä asu lapsiperheitä. Tästä väitteestä olen tutkimani jälkeen kuitenkin eri mieltä. On selvää, että rakennuttaja ei varsinaisesti tavoitellut lapsiperheitä päätöksillään, mutta asuntosuunnittelun puolesta kolmiot ja sitä suuremmat asunnot sopivat erikokoisille lapsiperheille oivallisesti. Esimerkkikolmio sopii erinomaisesti esimerkiksi yksilapsiselle perheelle. Kohteen omakotitalomaiset piirteet tukevat myös perheasumista. Asunnosta löytyy erillinen kodinhoituhuone, useampi wc, hyvä ääneneristys, suuri keittiö ja suuret ja monikäyttöiset makuuhuoneet. Suuremmat lähes 200 neliöiset asunnot sopivat lapsiperheille, joissa lapsia on enemmän kuin yksi. Terästammelan kolmio ja sitä suuremmat asunnot sopivat hyvin myös asuintovereille eli ”kämpiksille”, koska makuuhuoneita on useampia. Topaasin

kolmiossa tämänkaltaista joustavuutta ei löydy. Lapsiperheen tai asuintovereiden ei ole mielekästä asua Topaasin esimerkkiasunnossa pitkäaikaisesti, sillä hyviä makuuhuoneita löytyy ainoastaan yksi. Toinen ongelma on, että asunnosta löytyy ainoastaan yksi wc. Topaasin asunto on selvästi suunnattu pariskunnalle tai yksinasujalle.

Terästammelan rakennuttajan aikanaan valitsema kohderyhmä toteutuu Terästammelassa vuonna 2021 hämmästyttävän hyvin. Asukkaan mukaan rakennuksen tyypillinen asukas on hyvätuloinen keski-ikäinen korkeakoulutuksen saanut henkilö. Tämä herättää tietenkin jatkokeskymyksen, onko Terästammela luksuskohde harvoille ja valituille?

Monista Terästammelan luksusominaisuuksista on tullut tavanomaisia ratkaisuja nykyisin valmistuvissa kerrostaloissa. Ovipuhelin kameralla, lasitetut parvekkeet ja autohalliin asti menevät hissit eivät ole enää lainkaan harvinaisia, sillä niitä löytyy yhä useammassa uusissa asuinrakennuskohteissa. Sen sijaan Terästammelan asuntojen tilava mitoittaminen erottuu sen jälkeisten vuosikymmenten rakentamisesta. Kohde oli aikansa perusratkaisua 10–15 % tilavampi, ja 2010-luvulla kerrostalohuoneistot ovat pienentyneet entisestään, joten Terästammelan huoneistojen koot ovat korostuneen suuria. Luksus on myös käsitteenä subjektiivinen ja vaikeasti määriteltävä.

Jos luksuksella tarkoitetaan elitististä ja eksklusiivista asumista, Terästammela ei ole luksusta. Rakennuksen huoneistot eivät missään tapauksessa ole halpaa massatuotantoa, johon kellä tahansa on varaa, mutta sama väite pätee myös Tampereen keskustan lähialueiden jokaiseen omakotitaloon ja suurempiin kerrostaloasuntoihin. Tutkimukseni perusteella Terästammelan ainoa eksklusiivinen piirre on sen omakotitalomaisuus, sillä kohde on ainutlaatuinen Suomen rakennuskannassa.

Omakotitalomaisesta kerrostaloasumisesta ei tullut Terästammelan valmistumisen jälkeisinä vuosina yleistä asumismuotoa, ja nykyään 100 m²:n kokoisia kerrostalohuoneistoja tehdään erittäin harvoin. Esimerkiksi Tampereen Kannen Topaasi sisältää 105 huoneistoa, joista yksikään ei ole 100 m²:n kokoinen. Suurimmat huoneistot ovat pinta-alaltaan 99 m². Korkean profiilin kerrostalojen muuttumisesta kertoo se, että Terästammelan kymmenestä huoneistosta seitsemän on yli 100 m²:n kokoisia, ainoastaan kaksiot jäivät tästä neliömäärästä. Täytyy tietenkin muistaa, että näiden kahden kohteen vertaamisesta ei voi saada yleispäteviä, koko kerrostalokantaan päteviä johtopäätöksiä. Tutkimuksen perusteella voidaan kuitenkin todeta, että nykyisin edes korkean profiilin kerrostalot eivät vältty äärimmäisyyksiin viedyn neliötehokkuuden haittapuolista.

Rakennusprojektina Terästammela on ollut täysin omalaatuinen aikakautensa helmi, josta nykyään tuskin enää rakennettaisiin. Terästammelan asuntosuunnittelu on joustavaa ja yleispätevää, joten se sopii nykypäivän tarpeisiin erittäin hyvin. Rakennus tarjoaa asuntoja monipuolisesti erilaisille asukaskunnille. Esteettömyyttä tarvitseville ihmisille asunnot eivät sovi ilman muutostöitä. Tutkimukseni perusteella on todettava, että keskustan lähellä sijaitseville laadukkaille ja omaperäisille kerrostaloasunnoille löytyy tulevaisuudessa todennäköisesti paljon kysyntää. Terästammelan kiireetön, väljä ja ainutlaatuinen asuntosuunnittelu palvelee asukkaita vielä pitkään.

LÄHTEET

Asukas. 2021. Terästammelan esimerkkihuoneiston asukas. Haastattelu 12.4.2021, Terästammela, Tampere. Haastattelijana Tatu Heinola ja Wiktoriina Setälä. Tallenne kirjoittajan hallussa.

Happonen, K. 2019. Asumismielitymysten muutos näkyy Tampereella: yhä useampi lapsiperhe muuttaa keskusta, Kalevassa lapsien määrä kasvanut jopa 42 prosenttia – ”Kyllä ilmiö on yllättänyt kaupungit”. *Aamulehti*. Tampere. Saatavissa (viitattu 24.4.2021): <https://www.aamulehti.fi/tampere/art-2000007516634.html>

Helander, H. 2020. Pääkirjoitus: Asumisen uusi minimi. *Arkkitehti uutiset*. Helsinki. Saatavissa (viitattu 24.4.2021): <https://www.safa.fi/arkkitehti uutiset/paakirjoitus-asumisen-uusi-minimi/>

Kaira, M. 2021. Terästammelan suunnitellut arkkitehti. Haastattelu 6.4.2021, Microsoft Teams-sovelluksen välityksellä. Haastattelijana Tatu Heinola ja Wiktoriina Setälä. Tallenne kirjoittajan hallussa.

Rakennusteollisuus RT ry. 2017. Uusia asuntoja nousee huippumäärä. Verkkosivu. Saatavissa (viitattu 18.3.2021): <https://www.rakennusteollisuus.fi/Ajankohtaista/Tiedotteet1/2017/uusia-asuntoja-nousee-huippumaara/>

RT 91-11257 2017. Saunan tilojen suunnittelu. Rakennustietosäätiö. Helsinki.

RT 93-10924 2008. Asuntosuunnittelu. Irtokalusteiden tilantarve. Rakennustietosäätiö. Helsinki.

RT 93-10925 2008. Asuntosuunnittelu. Lepo ja työskentely. Rakennustietosäätiö. Helsinki.

RT 93-10926 2008. Asuntosuunnittelu. Oleskelu ja vapaa-ajan vietto. Rakennustietosäätiö. Helsinki.

RT 93-10932 2008. Asuntosuunnittelu. Hygienianhoito. Rakennustietosäätiö. Helsinki.

RT 93-10937 2008. Asuntosuunnittelu. Eteinen ja kulkuyhteydet. Rakennustietosäätiö. Helsinki.

Sirén, A. 2018. "Kävimme tietämättämme tulevassa kodissamme" – Asuntomessukohde saattaa osua omalle tielle vuosia myöhemmin. *Yle*. Saatavissa (viitattu 18.3.2021): <https://yle.fi/uutiset/3-10308795>

SRV. 2020. Suomi-fani Daniel Libeskind loi Tampereen Kannen torneista urbaaneja keitaita. Verkkosivu. Saatavissa (viitattu 28.4.2021): <https://www.srv.fi/stories/suomi-fani-daniel-libeskind-loi-tampereen-kannen-torneista-urbaaneja-keitaita/>

Suvanto, J. 1990. Teräsrakenteisen asuinkerrostalon suunnittelun ja rakentamisen seuranta : diplomityö, Tampereen teknillinen korkeakoulu, Tampere.

Tampereen kaupunki & A-Insinöörit Suunnittelu Oy. 2012. Tampereen keskustan rakennettu kulttuuriympäristö. Liite 2 Modernin rakennuskulttuurin kohteet 2012. Saatavissa (viitattu 9.3.2021): https://www.tampere.fi/tiedostot/r/6LdUBA4xo/Rakennettu_kulttuuriymparisto2012_liite_2.pdf

Tarpio, J. 2015. Joustavan asunnon tilalliset logiikat: Erilaisiin käyttöihin mukautumiskykyisen asunnon tilallisista lähtökohdista ja suunnitteluperiaatteista., Tampereen Yliopisto. Saatavissa (viitattu 22.4.2021): https://tutcris.tut.fi/portal/files/5912129/Jyrki_Tarpio_Joustavan_asunnon_tilalliset_logiikat.pdf

Tarpio, J., Ilonen, P. & Kahri, E. 2021. Näkökulma: Kestävien asuntoratkaisujen asialla. Verkkosivu. Saatavissa (viitattu 20.3.2021): [https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/ARAviesti/ARAviestin_verkkoartikkelit/NAKOKULMA_Kestavien_asuntoratkaisujen_as\(59951\)](https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/ARAviesti/ARAviestin_verkkoartikkelit/NAKOKULMA_Kestavien_asuntoratkaisujen_as(59951))

Vainio, T. 2008. Kohti yksilöllisempää: Asuntotuotannon laatumuutokset 1990-2005. Saatavissa (viitattu 16.3.2021): https://www.vttresearch.com/sites/default/files/julkaisut/muut/2008/VTT_asuntotuotannon_laatumuutokset.pdf

Valtioneuvosto. 2017. Valtioneuvoston asetus esteettömyydestä. Saatavissa (viitattu 2.5.2021): <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170241>

KUVALÄHTEET

Kuva 1: Tatu Heinola

Kuvat 2–5 ja 7–14: Piirretty AutoCAD-ohjelmalla Terästammelan työpiirustusten ja Tampereen Kannen Topaasin pohjapiirroksen mukaisesti. Lähteenä käytetyt pohjapiirrokset löytyvät liitteistä.

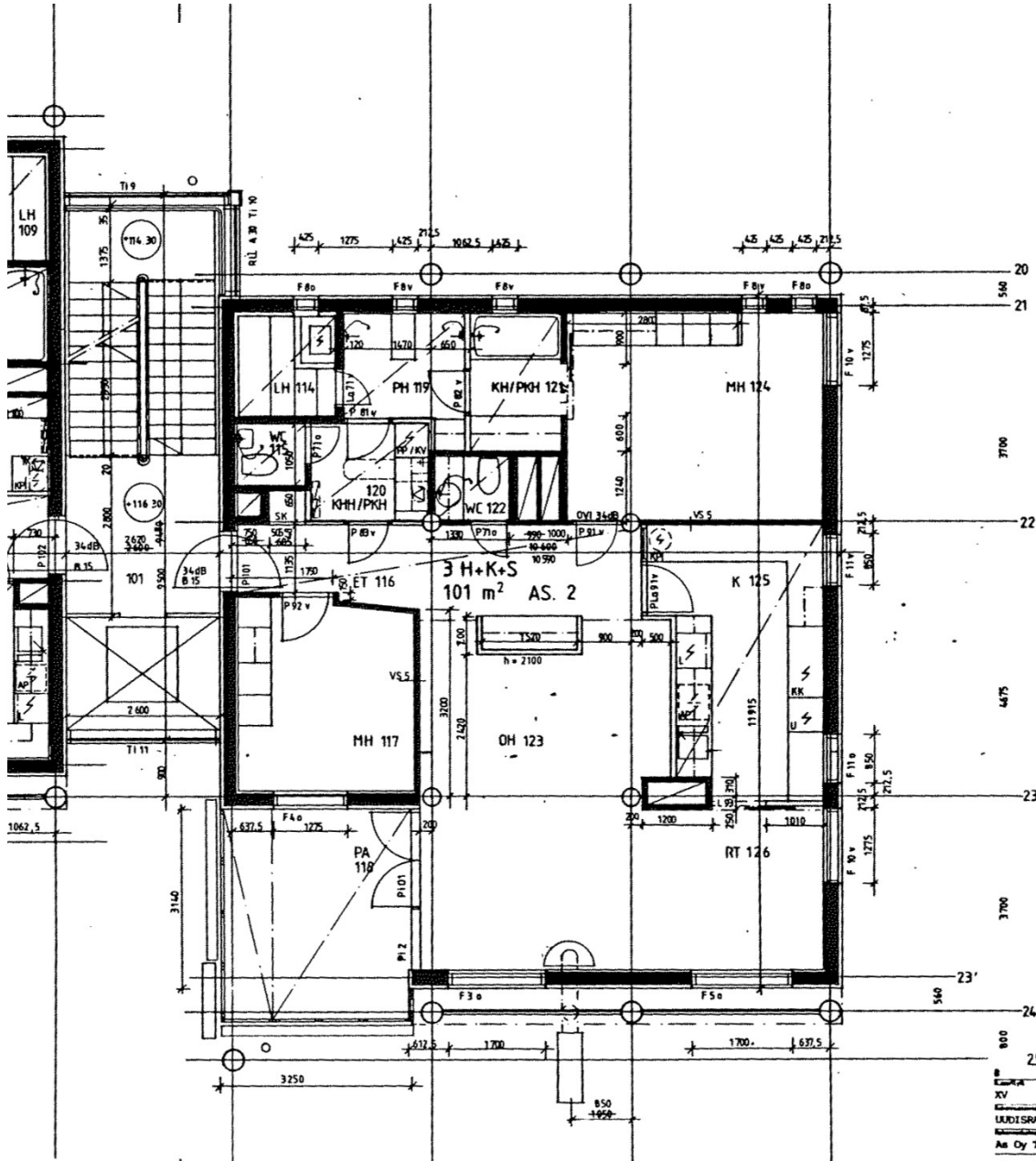
Kuva 6: Tatu Heinola

Liite 1: Suvanto, J. 1990. *Teräsrakenteisen asuinkerrostalon suunnittelun ja rakentamisen seuranta: diplomityö*, Tampereen teknillinen korkeakoulu, Tampere. (Terästammelan alkuperäinen työpiirustus, löytyy liitteistä) Kuvaa rajattu.

Liite 2: SRV. 2019. *Tampereen Kannen Topaasi Myyntiesite*. (Tampereen Kannen Topaasin pohjapiirros, s. 148) Saatavissa (viitattu 16.3.2021):

<https://docplayer.fi/125916454-Tampereen-kannen-topaasi.html> Kuvaa rajattu.

LIITE 1: TERÄSTAMMELAN KOLMION POHJAPIIRROS

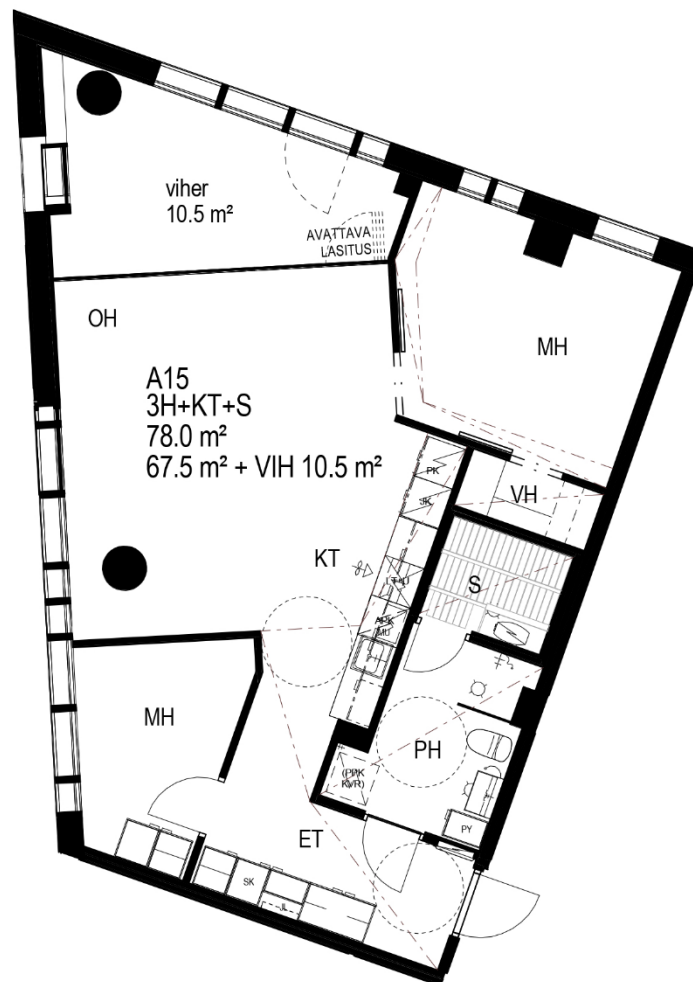
8	8	7
Kuva	Kuusi	Y
XV	344	
LUODISRAKENNUS		
As Oy Terästamela		
Selhojankatu 3		
Tampere		
MILJON KALRA, 29.9.1989		
<i>M. Kalra</i>		

LIITE 2: TAMPEREEN KANNEN TOPAASIN POHJAPIIRROS

3H+KT+S, 78,0m²

ASUNTO:

A15 8. kerros

Erityiskiitokset Mikko Kairalle ja Kaarina Tasaselle

-Tatu Heinola